

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lea Rimpiläinen

Tiina Pärnänen

“Rinnalla kulkevaa tukea kaikissa tilanteissa” – KOKEMUKSIA
OPINNOLLISTAVA KUNTOUTUS -HANKKEEN ANTAMASTA
TUESTA JA YHTEISTYÖSTÄ HANKKEEN KANSSA.

Opinnäytetyö
Tammikuu 2021

OPINNÄYTETYÖ
Tammikuu 2020
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihte)

Tekijät

Lea Rimpiläinen ja Tiina Pärnänen

Nimeke

“Rinnalla kulkevaa tukea kaikissa tilanteissa” – KOKEMUKSIA OPINNOLLISTAVA KUNTOUTUS -HANKKEEN ANTAMASTA TUESTA JA YHTEISTYÖSTÄ HANKKEEN KANSSA

Toimeksiantaja

Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry:n hanke: Opinnollistava kuntoutus – kaikille toisen asteen koulutus (OoKoo-hanke)

Tiivistelmä

Tarve nuorten mielenterveyspalveluille on viime aikoina kasvanut. Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin OoKoo-hankkeen (Opinnollistava kuntoutus – kaikille toisen asteen koulutus) antamaa tukea. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Joensuun seudun toisen asteen työntekijöiden kokemuksia hankkeen antamasta tukimuodosta sekä yhteistyöstä hankkeen kanssa. Lisäksi haluttiin saada selville, miten työntekijät ovat kokeneet tuen auttaneen erityisen tuen tarpeessa olevan nuoren mielenterveyskuntoutumisessa.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tutkimuksen aineisto kerättiin kuuden teemahaastattelun ja yhden kirjoitelman avulla. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua. Teemoittelun tuloksena aineistosta nousi neljä pääteemaa: koulun ulkopuolinen tuki, yksilöllinen tuki nuorelle, yhteistyön merkitys sekä kehittämisen näkökulma.

Tutkimukseen osallistuneet olivat kokeneet koulun ulkopuolisen toimijan täydentäneen koulussa annettavaa tukea sekä koulun tukimuotoja. Merkittävimpänä hankkeen tarjoamana tukimuotona nousi rinnalla kulkevan sekä yksilöllisen tuen tarjoaminen nuorelle. Yhteistyö koettiin merkityksellisenä nuoren kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Rinnalla kulkevalla tuella havaittiin olevan myötävaikutusta nuoren mielenterveyskuntoutumiseen ja yksilöllisellä tuella nuoren opintojen etenemiseen. Kehittämisen näkökulmasta työntekijät toivat esiin hankkeesta tiedottamisen tärkeyden sekä koulun henkilökunnalle että nuorille.

Kieli

Suomi

Sivuja

Liitteet

Liitesivumäärä

47

4

7

Asiasanat

nuoruus, erityinen tuki, mielenterveys, mielenterveyskuntoutuminen, toinen aste

THESIS
January 2020
Degree Programme in Social Services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Authors

Lea Rimpiläinen ja Tiina Pärnänen

Title

“Continual support in every situation” – EXPERIENCES OF OPINNOLLISTAVA KUNTOUTUS -PROJECT’S SUPPORT AND COOPERATION WITH THE PROJECT

Commissioned by

OoKoo project (Opinnollistava kuntoutus – kaikille toisen asteen koulutus) of Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry

Need for adolescents’ mental health services have recently increased. This thesis examines support that OoKoo project has offered (Opinnollistava kuntoutus - kaikille toisen asteen koulutus). The purpose of the thesis was to examine upper secondary level employees’ experiences of OoKoo project’s support measures and cooperation with the project in Joensuu region. In addition, the thesis searched for experiences of support measures the project offers for promoting adolescents’ mental health and the special support they give for the studies of adolescents. The study was conducted as a qualitative study. As a material there were experiences of seven upper secondary level employees’ from six semi-structured interviews and one essay. Four main themes emerged as a result of thematic design: support from outside of the school, individual support for adolescent, the meaning of cooperation and a perspective of development.

Participants of the study had experienced the support of an external operator to complete the support measures of the school. The most significant support measure of the project was a continual and individual support they offered for adolescents. Co-operation was experienced to be meaningful in providing comprehensive support to the adolescents. Continual support was noticed to have a contribution to adolescents’ mental health rehabilitation and individual support contributed progress of adolescents’ studies. From a perspective of development employees highlighted the importance of informing school employees and adolescents about the project.

Language

Finnish

Pages 47

Appendices 4

Pages of Appendices 7

Keywords

Adolescence, special support, mental health, rehabilitation of adolescents with special support needs, secondary level

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Nuoruusiän haasteita	5
2.1	Nuorten mielenterveyden häiriöt	6
2.2	Toiselle asteelle siirtymisen haasteita	8
3	Eriytynen tuki toisella asteella	9
3.1	Opintopolkumalli	11
3.2	Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli	13
4	Nuorten mielenterveyskuntoutumisen tukeminen	14
4.1	Nuorten mielenterveyskuntoutuminen	14
4.2	Mielenterveyskuntoutusta opintojen tueksi	15
4.3	OoKoo-hanke ja hankkeen antama tuki nuorelle	17
5	Aikaisemmat opinnäytetyöt aiheesta	19
6	Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä	21
7	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	21
7.1	Laadullinen tutkimus	22
7.2	Aineiston keruu teemahaastattelun ja kirjoittelman avulla	22
7.3	Aineiston analysointi teemoittelulla	24
8	Tulokset	27
8.1	Koulun ulkopuolinen tuki	27
8.2	Yksilöllinen tuki nuorelle	29
8.3	Yhteistyön merkitys	31
8.4	Kehittämisen näkökulma	34
9	Pohdinta	36
9.1	Tulosten tarkastelu	36
9.2	Luotettavuus ja eettisyys	39
9.3	Opinnäytetyöprosessin pohdinta ja jatkotutkimusidea	41
	Lähteet	44
Liite 1	Haastattelurunko	
Liite 2	Haastattelukutsu	
Liite 3	Suostumuslomake haastatteluun	
Liite 4	Yhden teeman muodostuminen	

1 Johdanto

Tarve nuorten mielenterveyspalveluille on viime aikoina kasvanut ja huoli heikosti menestyvistä ja opintonsa keskeyttävistä nuorista on tunnustettu. Hallitus laajentaa oppivelvollisuutta 18 ikävuoteen ja pyrkii parantamaan nuorten matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden saatavuutta. (Opetus ja Kulttuuriministeriö 2019; Sosiaali- ja terveysministeriö 2021.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan OoKoo-hankkeen (Opinnollistava kuntoutus – kaikille toisen asteen koulutus) tarjoamaa lisätukea toisen asteen opiskelijoille Joensuun alueella.

Työn toimeksiantajana on vuosien 2018-2021 välisenä aikana toimiva Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry:n OoKoo-hanke. Hanke tarjosi tukea opiskelijoille, joilla oli haasteita mielenterveydessään ja elämännhallinnassaan sekä vaikeuksia opinnoissa selviytymisessä (Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry 2020). Tämän opinnäytetyön tehtävänä oli kerätä nuorten kanssa työskentelevien toisen asteen oppilaitosten työntekijöiden kokemuksia hankkeen antamasta tukimuodosta sekä yhteistyöstä hankkeen työntekijöiden kanssa. Lisäksi haluttiin saada selville, miten työntekijät kokivat tuen auttaneen erityisen tuen tarpeessa olevan nuoren mielenterveyskuntoutumisessa.

Tutkimus on strategialtaan laadullinen ja aineistonkeruu toteutettiin teemahaastattelun ja kirjoitelman avulla. Analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua. Opinnäytetyön aihe nousi esiin nuoriin ja nuorten mielenterveyteen liittyvästä mielenkiinnosta sekä aiheen ajankohtaisuudesta. Opinnäytetyö on suunnattu mielenterveys- ja kouluvaikeuksien kanssa kamppaileville nuorille, alan opiskelijoille, nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille sekä kaikille aihepiiristä kiinnostuneille.

2 Nuoruusiän haasteita

Elämänkaareissa nuoruusikä määritellään sijoittuvaksi ikävuosien 12–22 välille. Se alkaa varhaisnuoruuden murrosiästä (ikävuodet 12–14) jatkuen keskinuoruuteen (vuodet 15–17) ja myöhäisnuoruuteen (vuodet 18–22). Se on irtaantumista lapsuudesta ja kypsymistä vähitellen kohti aikuisuuden haasteita. Kehityksen keskeisenä tavoitteena on autonomian saavuttaminen. (Marttunen & Haravuori 2015, 83; Marttunen & Karlsson 2013, 8.) Aivojen kehitys on suurinta kolmen ensimmäisen ikävuoden aikana. Kuitenkin nykytiedon valossa aivojen kypsymistä tapahtuu myös nuoruudessa, mikä auttaa selittämään monien psyykkisten häiriöiden puhkeamista tuolloin. Nuoruusiässä tapahtuu voimakasta fyysistä ja psyykkistä kehitystä. Sitä kohti puskevat nuorena tapahtuvat hormonaaliset ja ruumiilliset muutokset sekä sukukypsyyden saavuttaminen. (Puura & Laukkanen 2016, 22.)

Nuoren ajatuskyvyn laajentuminen mahdollistaa erilaisten lapsuuden kokemusten sekä nykyisyyden, ympärillä olevan todellisuuden laajemman käsittelyn. Voimakkaat fyysiset ja psyykkiset muutokset aiheuttavat nuorena ristiriitaisuutta. Nuoren tunnekokemukset, käytös, suhtautuminen toisiin ihmisiin, kiinnostuksen kohteet ja arvomaailma ovat jatkuvassa myllerryksessä. Ajatuskyvyn ja elinpiirin laajentuminen ja myllerrys yhdistettynä nuoren vielä kypsymättömään säätelyjärjestelmään altistaa heidät riskien otolle. Tämän vuoksi he tarvitsevat turvallisen elinympäristön. Suotuisat elinolosuhteet auttavat nuorta muodostamaan taitoja elää tasapainoista elämää aikuisuudessa. (Puura & Laukkanen 2016, 22.)

2.1 Nuorten mielenterveyden häiriöt

Mielenterveyshäiriöt ovat oireyhtymiä, jotka vaikeuttavat nuoren kognitiivisia toimintoja sekä tunteiden ja käyttäytymisen säätelyä tai häiritsevät niiden kypsymistä (Tamminen & Marttunen 2016, 128). Oireyhtymät ovat hyvin moninaisia riippuen yksilöstä, mutta yhteistä niille on sairauden vaikutus erityisesti tunne-elämään ja ajatteluun (Koskisuu 2003, 11-13). Vuonna 2015 julkaistun Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen raportin mukaan 20–25 prosentilla eli noin joka viidennellä nuorista esiintyy jokin mielenterveyden häiriö.

Nuoruudessa häiriöt lisääntyvät lapsuuteen verrattuna ja ne ovat yleisempiä tytöillä. (Marttunen & Haravuori 2015, 84.)

Tavallisimpia nuoruusiän mielenterveydenhäiriöitä ovat mielialahäiriöt (esiintyvyys vuositasolla 10-15 %) sekä ahdistuneisuus-, käytös- ja päihdehäiriöt (esiintyvyys kaikissa 5–15 %) (Marttunen & Haravuori 2015, 84). Mielialahäiriöihin luetaan masennushäiriöt ja kaksisuuntainen mielialahäiriö. Masennushäiriöihin kuuluvat masennustilat ja toistuvat masennukset, pitkäaikainen masennus ja lyhyet masennusjaksot. (Huttunen 2018.) Mielenterveysongelmia kuvaavan diagnoosin määrittäminen perustuu oireiden kestoon, luonteeseen ja määrään. Olipa diagnoosi mikä tahansa, yhteisiä kokemuksia sairauden seurauksista ovat elämän hallinnantunteen menettäminen, erilaisuuden tunne sekä jaksamattomuus ja voimattomuus oman elämän ja oireiden suhteen. (Koskisuu 2003, 11-13.)

Masennushäiriöstä kärsii arviolta 5-10 % nuorista. (Sourander & Marttunen 2016, 117.) Ohimenevät masennuksen ja surun tunteet ovat nuoruudessa tavallisia, mutta tunnetilojen pitkittyminen voi johtaa masennustilaan. Masennustilaan (depressio) liittyy monia oireita, kuten väsymys, keskittymisen heikkeneminen, mielihyvän kokemuksen katoaminen, unihäiriöt sekä itsetuhoiset ajatukset ja teot. On tavallista, että jos nuori kärsii masennuksesta, hänellä on myös muita mielenterveydenhäiriöitä. Masennus heikentää merkittävästi nuoren toimintakykyä arjessa. (Marttunen & Karlsson 2013, 41-44.)

Nuorten mielenterveyshäiriöt ja oireet on tärkeää tunnistaa varhain, jotta nuoren tila ei pahenisi. Varhaisen tukemisen kannalta kouluterveydenhuolto ja siellä tehdyt ikätarkastukset ovat erittäin keskeisessä roolissa. Myös oppilashuollossa ja opetuksessa työskentelevien aikuisten rooli on tärkeä. (Marttunen 2013, 3; Sourander & Marttunen 2016, 117.) Keski- ja myöhäisnuoruudessa tietoa etenkin masennus-, ahdistuneisuus-, ja psykoosihäiriöiden arvioimiseen on tärkeää kerätä nuorilta itseltään kyselyillä ja haastattelemalla. Joskus vanhempien ja koulun antamat tiedot saattavat olla luotettavimpia ja tarkempia kuin nuoren. Ikätovereiden esiin nostamiin huoliin on suhtauduttava aina hyvin vakavasti. (Sourander & Marttunen 2016, 117.)

Viime aikoina julkisuudessa on keskusteltu paljon lasten ja nuorten lisääntyneistä mielenterveysongelmista. Mielenterveyspalveluiden lisääntynyt käyttö yhdistettynä rajallisiin resursseihin on kuormittanut palvelujärjestelmää. Huoli on myös työntekijöiden uupumisesta. Diagnoosit lasten ja nuorten masennushäiriöistä ovat myös lisääntyneet. Ei ole kuitenkaan selvää, onko lasten ja nuorten mielenterveysongelmat todellisuudessa lisääntyneet, vai onko toimintatavat muuttuneet hoitoon ohjautumisessa ja diagnostisissa käytännöissä. (Sourander & Marttunen 2016, 121.)

2.2 Toiselle asteelle siirtymisen haasteita

Nuoret elävät peruskoulusta toiselle asteelle siirtyessään tärkeitä nuoruusvuosia ja osalle toiselle asteelle siirtyminen on haastavaa. Nuorelle voi tulla liian varhain eteen valinta opintopolusta tai opintopolku voi tuottaa epäonnistumisia, jos opiskelija ohjataan opiskelemaan alalle, joka ei häntä kiinnosta. Lukiossa nuoret joutuvat itse suunnittelemaan koulutuksensa sisällön ja opiskelemaan erilaisissa ryhmissä. Ammatillisessa koulutuksessa osa opiskelee määrätietoisesti, kun taas osa tarvitsee lisätukea ja ohjausta löytääkseen mieleisen opiskelupaikan. Välttämättä sittenkään nuori ei kiinnity opintoihin ja tarvitsee tukitoimenpiteitä saadakseen opintojaan eteenpäin. Hankaluus voi olla myös nuoren elämäntilanteessa ja voimavaroissa, jolloin nuori tarvitsee lisätukea koulun ulkopuolisten ongelmien tukemiseen. (Ranta 2020 1; Nuorisobarometri tilasto-osio 2017, 27; Haapakorva, Ristikari & Kiilakoski 2017, 167-174.)

Mielenterveyden ongelmat ovat vahvasti yhteydessä opintojen keskeyttämiseen. Vailla tutkintoa olevien ryhmässä suuremmalla osalla niistä, jotka eivät ole suorittaneet tutkintoa on mielenterveysdiagnoosi, kuin tutkinnon suorittaneilla. Nuoret, jotka ovat vaarassa keskeyttää opinnot, tarvitsevat erilaisia tukitoimia opintojensa aikana. Nuori tarvitsee oppilaitoksessaan myös aikuisten tukea kehitykseensä sekä yhteisöön kuulumisessa, kuten omien kykyjen vahvistamista, sekä viihtyvyyden ja osallisuuden tukemista. (Haapakorva ym. 2017, 167-174; Ranta 2020, 1.)

3 Erityinen tuki toisella asteella

Koulutusjärjestelmässämme on perusasteella ja toisella asteella erilainen lainsäädäntö. Toisella asteella käytettävä termi erityinen tuki ei tarkoita samaa kuin peruskoulun kolmiportaisen tuen ylin taso, erityinen tuki, johon tarvitaan erityisen tuen päätös. Myös tukitoimien resursointi on erilaista toisella asteella. Yhden erityisopettajan vastuulla saattaa olla useita satoja opiskelijoita, joiden auttamisesta hän vastaa, kun taas peruskoulussa erityisessä tuessa olevalla oppilaalla voi olla kokoaikainen tai osa-aikainen mahdollisuus erityisopettajan palveluihin. (Sandberg 2018, 142.) Kun opiskelijan tuen tarvetta kartoitetaan, keskiössä ovat yleensä oppimisvaikeudet. Kuitenkin useilla opiskelijoilla voi olla myös muita tuen tarpeita. Nuorella voi olla puutetta oppimismotivaatiossa, pelkoa epäonnistumisesta haastavissa oppimistilanteissa, kielteistä ajattelua omasta oppimisesta, haasteita sosiaalisessa taustassa tai erilaisia mielenterveyden ongelmia. (Hirvonen & Muuronen 2014, 30-31; Nurmi 2014, 24-26.)

Riveria on yksi Suomen suurimmista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä. Sen omistaa Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä yhdessä kahdentoista kunnan kanssa. Koulutuskuntayhtymä on maakunnallinen koulutus- ja kehittämisorganisaatio. Nuoria ja aikuisia opiskelee Riveriassa vuosittain yli 15 000 ja henkilökuntaa on noin 750. (Riveria 2020a.) Opiskeluhooltoon kuuluu opinto-ohjaajan, psykologin, ryhmänvalmentajien, terveydenhoitajan, erityisopettajan ja kuraattorin palvelut. Kun opiskelija tarvitsee tukea tai hänellä on tilanteita, joissa lisätuki opinnoissa on tarpeen, oma ryhmävalmentaja, opettajat ja opiskeluhoollon henkilöstö auttavat aina tarvittaessa. Kun tukea suunnitellaan, opiskelijan omat mielipiteet ja toivomukset otetaan huomioon. (Riveria 2020b.)

Toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa noudatetaan lakia ammatillisesta peruskoulutuksesta. Erityinen tuki tarkoittaa suunnitelmallista pedagogista tukea sekä erityisiä opetus- ja opiskelujärjestelyjä opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin perustuen. Saavuttaakseen koulutuksen vaatimat ammattivaatimukset tai osaamistavoitteet, opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän tarvitsee

oppimiseen tai opiskeluun vamman, sairauden, oppimisvaikeuksien tai muun syyn vuoksi pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä tukea. Opiskelijalle voidaan laatia yksilöllinen osaamisen arviointi mukauttaen ammatillisen perustutkinnon perusteiden mukaista arviointia, kuitenkin vain siinä määrin, kuin se on välttämätöntä huomioiden opiskelijan henkilökohtaiset tavoitteet ja valmiudet. Yhdessä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa opiskelijan kokonaiskuntoutuksen edistäminen on erityisen tuen tavoitteena. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017.)

Vuonna 2017 eduskunta on hyväksynyt ammatillisen reformin, jonka ytimessä on opiskelijoiden henkilökohtaiset opintopolut, laaja-alainen osaaminen sekä tiivis yhteistyö työelämän kanssa. Jokaiselle opiskelijalle laaditaan HOKS eli henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelma (Sandberg 2018, 143-144). Riveriassa laaditaan opiskelijalle tarvittaessa erityisen tuen suunnitelma, joka on osa HOKSia. Opiskeluhuollon henkilöstö, opettaja, huoltaja ja opiskelija laativat suunnitelman yhdessä. Suunnitelma on nähtävänä opiskelijatietojärjestelmässä eli Wilmassa. Tarvittaessa opiskelijalle voidaan antaa yksilöllistä tukea yksilöopetuksessa tai pienryhmissä, mutta pääsääntöisesti hän opiskelee muiden kanssa samassa ryhmässä. (Riveria 2020c.)

Joensuussa kaupungin alaisuudessa toimii neljä lukiota. Näiden lisäksi Joensuussa on Itä-Suomen yliopiston alaisuudessa Normaalikoulun lukio ja Itä-Suomen koulun säätiön alaisuudessa Itä-Suomen suomalais-venäläisen koulun lukio. Jokaisella lukiolla Joensuussa on oma valtakunnallisiin lukion opetussuunnitelman perusteisiin perustuva opetussuunnitelma. Lukioon haetaan yhteishaun kautta. (Joensuu 2020a.) Lukiolaissa ei määritellä erikseen mitään erityisopetuksesta tai erityisopettajaresurssista. Lukiot voivat itse päättää miten paljon he tarjoavat opiskelijoilleen erityisopettajan palveluita. HOJKSeja eli henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevia suunnitelmia ei tehdä samaan tapaan lukiossa kuin peruskoulussa. (Sandberg 2018, 143-144.) Hojksissa määritellään oppilaan saama erityinen tuki ja sen laatiminen perustuu erilliseen oppilaalle annettuun erityisen tuen päätökseen. (Opetushallitus 2020a) Lukiolain 13. pykälässä kuitenkin todetaan, että opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin, mikäli se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan

liittyvistä syistä. (Sandberg 2018, 143-144.) Lukiolain oppimisen tuen pykälässä 28 todetaan, että opiskelijalla on oikeus saada tarvittaessa erityisopetusta tai muuta tukea yksilöllisesti kielellisten erityisvaikeuksien tai muiden oppimisvaikeuksien vuoksi. Tuen tarvetta arvioidaan säännöllisesti ja tarvittaessa opiskelijan pyynnöstä. Tukitoimet kirjataan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan. (Lukiolaki 714/2018.)

Lukiossa opiskeluhuollosta vastaa yhteisöllinen opiskeluhuoltoryhmä, johon voi kuulua opinto-ohjaaja, erityisopettaja, koulupsykologi, kuraattori, edustaja opettajista ja opiskelijoista, terveydenhoitaja sekä rehtori. Yksilökohtainen opiskelijahuolto tarkoittaa opiskelijalle annettavia opiskelijahuollon palveluja, joilla edistetään opiskelijan opiskelijakykyä, terveyttä ja hyvinvointia. Tavoitteena on tunnistaa ja tukea jokaisen opiskelijan yksilöllisiä tarpeita. Erityinen tuki lukioissa painottuu pedagogiseen tukeen, joka auttaa oppimisvaikeuksissa. Kuraattorin tehtävänä on järjestää tukea opiskelijan sosiaalisiin ja psyykkisiin ongelmiin. Opiskeluhuollon yhteistyökumppanina toimii Joensuun kaupungin Nuorisoasema, joka tarjoaa tukea arjen ja elämänhallinnan sujumiseen, mielenterveydellisiin asioihin, kuntoutus- ja terapiatarpeen arviointiin, päihde- ja riippuvuusasioihin, kasvuun ja kehitykseen liittyviin asioihin, sosiaalisiin hankaluuksiin sekä tarvittavien palveluiden löytymiseen. (Joensuu 2020b.)

Toisella asteella opiskeluhuollon toimivuus edellyttää moniammatillista yhteistyötä, koska nuorella voi olla opinnoissaan ja elämässään paljon erilaisia ongelmia ja haasteita, jotka näkyvät monella eri tavalla. Jos nuoren elämässä on paljon haasteita, hänen ympärillään voi olla monimutkainen palveluverkosto, jonka selvittämiseen nuoren omat voimavarat eivät aina riitä. Nuori tarvitsee rinnalleen kulkijan, luottoaikuisen, joka ohjaa nuorta tiedonhankinnassa asiakaslähtöisesti. Usein tämä henkilö on kuraattori, opinto-ohjaaja tai luokanvalvoja. Moniammatillinen yhteistyö edellyttää luottamusta, yhteissuunnittelua ja yhteistä aikaa palvelujen tarjoajien välille. (Muuronen 2014, 230-231.)

3.1 Opintopolkumalli

Eriyistä tukea tarvitsevien oppilaiden ohjauksessa ja neuvonnassa voidaan ohjaustyön jäsentämiseksi erotella seuraavanlaisia malleja: opintopolkumalli sekä holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli (Puukari & Parkkinen 2017, 33). Nämä mallit olivat käytössä myös Oookoo-hankkeen työskentelyssä.

Koska opiskelijoilla on erilaisia tavoitteita, henkilökohtaistamisen avulla suunnitellaan jokaiselle ammatillisen koulutuksen opiskelijalle oma opintopolku vastaamaan juuri hänen tarpeitaan. Siinä huomioidaan yksilöllisesti opiskelijan aiempi osaaminen, sekä suunnitellaan hänen elämäntilanteensa huomioon ottaen, miten hän toteuttaa opintonsa. Henkilökohtaistaminen on oppilaitoksen, mahdollisen työpaikan ja opiskelijan yhteistyötä. Alaikäisen opiskelijan huoltaja voi osallistua henkilökohtaisten suunnitelmien laadintaan. (Opetushallitus 2020b.) Opintopolkumallissa on viisi eri vaihetta ja keskeisin periaate siinä on, että opiskelijalla tulisi olla mahdollisuus saada ohjausta ennen opintoja, opintojen alkuvaiheessa ja opintojen edetessä tai niiden päättyessä, sekä palautetta ja seurantaa vielä opintojen jälkeenkin. Eriyisesti aloitus- ja keskivaihe, sekä siirtymävaihe työelämään ovat tärkeitä ja kriittisiä kohtia opintopolulla. Ohjauksen sisältö ja tarve muuttuvat eri elämänvaiheissa ja opintopolun voi nähdä myös sarjana, joka jäsentyy osaksi opiskelijan elämää. (Holappa, Laajala & Lehtelä 2018.)

Eriyisessä tuessa olevien opiskelijoiden on tärkeää saada henkilökohtaista ohjausta kultakin oppilaitoksen työntekijältä, sekä tulla kuulluksi ja päästä jakamaan kokemuksiaan luotettavan aikuisen kanssa. Opinto-ohjaajien ja erityisopettajien on tärkeää tehdä yhteistyötä niin, että he voivat yhdessä muun henkilökunnan kanssa edistää tukea tarvitsevien oppilaiden oppimista, koulutus ja uranvalintaprosesseja, sekä henkilökohtaista kasvua. Opintojen lopussa annettavassa ohjauksessa korostuu oppilaiden tukeminen nivelvaiheessa, eli kun siirrytään työelämään tai uusiin oppilaitoksiin. Opettajilla on tärkeä rooli auttaa oppilaita ymmärtämään oppiaineiden merkitys yhteiskunnan ja työelämän kannalta. Jos opettaja on aidosti kiinnostunut oppilaistaan ja heidän suunnitelmistaan, sillä on opiskelijalle suuri merkitys. Jälkiohjauksesta eli opintojen jälkeen tapahtuvasta ohjauksesta vastaavat suurimmilta osin opinto-ohjaajat, jotka huolehtivat yhdessä muun henkilökunnan kanssa oppilaiden

siirtoon liittyvistä asioista. Niitä oppilaita, jotka eivät ole vielä löytäneet jatkoa tuleville opinnoilleen tai pääsyä työelämään, autetaan erityisen huolella. (Puukari & Parkkinen 2017, 34-36.)

3.2 Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli

Yhteisöverkostojen eri tasoille osallistuvat työntekijät muodostavat kokonaisuuden, jonka tavoitteena on palvella ohjausta tarvitsevia yksilöitä ja oppijoita kokonaisvaltaisesti. Holistisessa ohjausmallissa ohjaustoiminta on jäsennetty kolmeen sisältöalueeseen: 1) Opiskelun ja oppimisen ohjaus 2) Koulutus- ja uravalintaohjaus sekä 3) Henkilökohtainen ohjaus. Päivittäin oppijoiden kanssa vuorovaikutuksessa olevat työntekijät lähinnä opettajat ja opettajatuutorit muodostavat ensimmäisen ohjaustason, johon kuuluu kaikki koulussa tapahtuva ohjaus ja muiden ihmisten kanssa vietetty aika. (Puukari & Parkkinen 2017, 37-39.)

Toisen ohjaustason muodostavat yhteen tai useampaan ohjauksen sisältöalueeseen erikoistuneet työntekijät, kuten koulukuraattori, koulupsykologi, erityisopettaja ja opinto-ohjaaja. Toinen ohjaustaso tekee aktiivista yhteistyötä opettajien ja kolmannen ohjaustason työntekijöiden kanssa. Kolmannen tason muodostavat oppilaitoksen kanssa yhteistyötä tekevät organisaatiot ja niissä työskentelevät eri ohjausalueisiin erikoistuneet työntekijät, kuten, mielenterveystyöntekijät, sosiaalityöntekijät, TE-toimiston ammatinvalintapsykologit sekä neuropsykologit, jotka vastaavat erilaisten neuropsykologisten tutkimusten tekemisestä. (Puukari & Parkkinen 2017, 37-39.)

Erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden kannalta on oleellista, että heidän kanssaan työskentelevät ihmiset tekevät saumatonta yhteistyötä. Luonteva yhteistyön sujuminen tukee oppijan kokonaisvaltaista kehitystä ja kasvua sekä edistää oppimista opiskelijan omista ohjaustarpeista lähtöisin. Holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli luo parhaimmillaan kaikille ohjaustyössä oleville ammattilaisille yhteisen ajattelutavan, jonka avulla voidaan täsmentää ohjauksen keskeisiä tavoitteita. (Puukari & Parkkinen 2017, 37-39.)

4 Nuorten mielenterveyskuntoutumisen tukeminen

4.1 Nuorten mielenterveyskuntoutuminen

Kuntoutuminen mielenterveyden ongelmista on hyvin yksilöllinen muutosprosessi, jossa ihminen elää niin tyydyttävää ja toiveikasta elämää, kuin kokee itselleen riittäväksi sairauden aiheuttamien mahdollisten rajoitusten puitteissa. (Koskisuus 2003, 21.) Nuorten mielenterveyskuntoutumisen tavoitteena on tukea nuorta tulemaan sellaiseksi kuin hän on ja elämään omannäköistä elämää omien mahdollisuuksien rajoissa. Nuoren tarve kuntoutukseen kumpuaa kehityksen häiriintymisestä. Häiriöt näkyvät mm. vaikeutena itsetunnossa ja sosiaalisissa suhteissa sekä ongelmina koulussa, opiskelussa ja virkavallan kanssa. Nuori saattaa olla yksinäinen ja jäänyt syrjään kavereista ja nuorisokulttuurista. (Piha & Tainio 2016, 686.)

Kuntoutuksen tehtävä on nuoren psyykkisen ja fyysisen toimintakyvyn parantaminen ja ylläpitäminen, yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukeminen ja sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Kuntoutusta pyritään tekemään yhteistyössä vanhempien kanssa. Nuoren kuntoutuksessa voi olla yhtä aikaa mukana koulu, perusterveydenhuolto, lastensuojelu, sosiaalihuollon sosiaalipalvelut (mm. sosiaalityö, perhetyö ja laitoshoido), Kela, yksityiset ja kolmannen sektorin palvelut sekä nuorisopsykiatria, jos nuorella on vakavia psyykkisiä oireita. (Piha & Tainio 2016, 682-686.)

Mielenterveyskuntoutumisessa tulee huomioida myös sosiaalinen kuntoutuminen, joka pyrkii yksilön sosiaalisen toimintakyvyn kohentamiseen. Sosiaalinen kuntoutuminen on kontekstisidonnainen prosessi, joka voi toteutua vain yksilön sosiaalisissa suhteissa. Sosiaalinen kuntoutuminen onnistuu parhaiten ihmisen omassa elinpiirissään. Sen tavoitteena on lisätä yksilön elämään mahdollisuuksia sosiaalisten suhteiden lisääntymiseen ja laajentumiseen, sekä torjua syrjäytymistä ja edistää osallisuutta yhteiskuntaan ja työelämään. Sosiaalisen kuntoutuksen tehtävä on määritelty sosiaalihuoltolakiin.

Lain mukaan sosiaalinen kuntoutus on tehostetun tuen antamista edellä mainittuihin tavoitteisiin. (Nieminen 2018, 11-12, 17.)

Sosiaalinen kuntoutus voidaan nähdä myös ennaltaehkäisevänä työotteena esimerkiksi koulussa kiusaamisen ehkäisyä. Sosiaalinen kuntoutuminen on tehostettua tukea, joka toimii yhteistyössä muiden sosiaali- ja terveystalvelujen ja muiden kuntoutuksen muotojen kanssa. (Nieminen 2018, 15, 19.) Yksilön sosiaalinen vahvistamisen on moniammatillista yksilön ohjaustyötä. Sen tavoitteena on tukea elämänhallintaa kokonaisvaltaisesti yhteisten jaettujen tavoitteiden mukaan. Sosiaalisesta vahvistumisesta puhutaan toimintana, jossa yhdessä nuoren kanssa ja nuoren luvalla parannetaan nuoren elämäntilannetta ja vahvistetaan nuorta yksilölliseen toimintaan sekä aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi. (Mehtonen 2011, 13-18)

4.2 Mielenterveyskuntoutusta opintojen tueksi

Sosiaali- ja terveysministeriön raportissa 19/2019 Kuntoutus opintojen tukena – tutkimuksessa esitellään tulokset vuoden 2016 aikana käynnistyneestä OPI-kuntoutuksesta, joka on noin vuoden kestävä palvelu nuorelle. Kuntoutuksessa tuetaan syrjäytymisvaarassa olevia nuoria, joilla on mielenterveyden pulmia. (Harkko, Korkeamäki, Poutiainen, Vaalasaranta & Villa 2019, 43–44.) OPI-kuntoutus tarjoaa 16–29-vuotiaille toisen asteen opiskelijoille tukea masennusoireisiin, opintoihin, elämänhallintaan ja ylipäättään vaikeaan elämäntilanteeseen. Kuntoutus antaa tukea opintojen viivästyessä, esimerkiksi tutkinnon loppuun suorittamiseen. Se myös tukee nuorta sosiaalisten suhteiden vahvistamisessa, esimerkiksi tarjoamalla vertaistukea. (Kela 2019.)

Tutkimuksessa tuli esille, että oppilaitoksissa tuettiin hyvin mielenterveysongelmista kärsiviä opiskelijoita, mutta toisaalta nuoren omaa arkea ja toimintakykyä eri osa-alueissa ei pystytty huomioimaan riittävästi. (Harkko ym. 2019, 48-49, 87, 90.) Nuoret kertoivat saaneensa apua kuntoutuksen aikana itsetunnon kohentumiseen, omaan jaksamiseen, keskittymiskykynsä ja arjenhallintaan, myös motivaation koettiin lisääntyneen ja elämänasenteet nähtiin positiivisempina. Lähettävien tahojen haastatteluissa

näiden asioiden lisäksi esille tuli opinnoissa eteneminen ja valmistuminen. Kuitenkaan osallistuminen kuntoutumiseen ei tuottanut tulosta kaikkien kohdalla, opinnot saattoivat keskeytyä tai nuoren toimintakyky oli jo heikentynyt liiksi ja opinnoista piti jäädä tauolle. (Harkko ym. 2019, 76, 82.)

OPI- kuntoutus oli hyvä esimerkki siitä, että kouluihin tarvitaan terveystalvelujen lisäksi matalan kynnyksen kuntoutusta opiskelu ja toimintakyvyn haasteisiin jo ennen kuin opiskelijat jättäytyvät pois opinnoista. Opiskelukyvyn kannalta on tärkeää huomioida, että opinnoissa jaksaminen sekä mielenterveyden erilaiset oireet vaikuttavat opintoihin osallistumiseen ja opintojen hallintaan. Opi-kuntoutuksessa tästä kokonaisuudesta puhutaan nimellä moniulotteinen opiskelukäsitys, jossa eri opiskelukyvyn osa-alueita voitaisiin tukea erilaisilla oppilashuollon toimintatavoilla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tiedonkulku on tällöin tärkeää eri toimenpiteiden toteuttajien välillä, ettei palvelut olisi toisistaan irrallisia. (Harkko ym. 2019, 83, 87-88.)

Raportissa Vaikuttavat mielenterveysinterventiot osana opiskeluterveydenhuoltoa esitellään hanke, joka toteutettiin vuosina 2014-2016 Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä Sosiaali- ja terveysministeriön yhteistyönä. Raportin tavoitteena on tuottaa tietoa mm. mielenterveys- ja päihdepalveluiden järjestämisestä, mielenterveys- ja päihdetyön menetelmistä sekä yhteisistä käytännöistä ja yhteistyöstä kunnallisessa opiskeluterveydenhuollossa Suomessa. Raportin tarkastelussa on toisen asteen ja ammattikorkeakoulun opiskeluterveydenhuolto oppilaitoksissa. (Kanste, Haravuori, Kolimaa, Vormaa, Fagerlund-Jalokinos, Suvisaari, Muinonen & Marttunen 2016, 4-5, 15.)

Raportissa esitellyn tutkimuksen tuloksista on keskeistä mainita, että yhteinen käytäntö opiskeluterveydenhuollossa puuttuu keskeyttämisvaarassa olevien oppilaiden tunnistamisessa, opiskelu-uupumuksen ja stressin ehkäisemisessä, sekä mielenterveyden edistämisessä. Ammattilaisten tueksi oppilaiden mielenterveys- ja päihdeongelmien hoidossa tavoiteltaviksi työmuodoiksi toivottiin erilaisia yhdessä tekemisen muotoja, kuten liikkuvan matalan kynnyksen palveluita, opiskelijan saattaen siirtämistä työntekijältä toiselle,

työparityöskentelyä, moniammatillisia työryhmiä, joustavaa konsultaatiomahdollisuutta ja yhteisvastaanottoa. Tuloksista kävi ilmi, että “oppilaitoksiin tarvitaan etsivää työtettä erityisesti keskeyttämisvaarassa olevien opiskelijoiden löytämiseksi ja varhaiseksi tukemiseksi”. Myös mielenterveys- ja päihdepalvelujen järjestämisessä havaittiin olevan puutteita, niitä ei ole juuri lisätty, ja ne vaihtelevat riippuen kunnasta. Välttämätöntä olisi, että opiskeluhuollon palvelujen sekä muiden matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelujen tulee olla riittävän kattavia ja riittävästi resursoituja, että ne vastaisivat nuorten palvelujen tarpeeseen. (Kanste ym. 2016, 4-5,15.)

Vaihtoehtoisille tukitoimille opintoihin toisen asteen opiskelijoille on tarvetta myös hallitusohjelmaan kirjatun oppivelvollisuuden laajentamisen myötä. Opetus- ja kulttuuriministeriön esittämässä hankkeessa tavoitteena on korottaa oppivelvollisuusikä 18 vuoteen ja näin taata, että jokainen peruskoulun päättävä saa toisen asteen koulutuksen. Oppivelvollisuuslaki tulee voimaan 1.8.2021. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2019.)

Nuoren opiskelukykyisyyttä ja opintoihin kiinnittymistä vahvistaa, jos opiskelija saa tukea oppimisympäristöstä ja tuntee kuuluvansa yhteisönsä. Nuoret tarvitsevat turvallisia aikuisia, jotka puuttuvat tarvittaessa ongelmiin, kuten oppimisen pulmiin, arjenhallinnan vaikeuksiin ja sosiaalisten taitojen puutteisiin. Mielenterveysongelmat kuten masennus vaikuttaa opiskelukykyyn merkittävästi. Keskeisiä opiskelukykyä parantavia asioita ovat nuoren vierellä kulkeminen, kasvussa ja kehityksessä tukeminen, sosiaalisten taitojen ja arjenhallinnan vahvistaminen. Nuoren mahdollisuus edetä opinnoissa oman jaksamisensa ehdoilla ja tarvittavien joustojen kanssa tukee masennusta sairastavan opiskelukykyisyyttä. Jos nuorella on laaja-alaisia oppimisvaikeuksia, on tärkeää selvittää niiden vaikutus juuri nuoren valitsemalla alalla ja räätälöidä tuki sen pohjalta. Mitä enemmän aikuisilla on aikaa nuoren kohtaamiselle, sitä helpompi on tunnistaa nuoren yksilöllisiä tarpeita ja huolia. (Kiiveri, Peltomaa & Toivanen 2014, 92-93.)

4.3 OoKoo-hanke ja hankkeen antama tuki nuorelle

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Joensuun mielenterveydentuki Ry:n OoKoo-hanke, eli opinnollistava kuntoutus – kaikille toisen asteen koulutus. Hankkeen kohderyhmä on 16–29 -vuotiaat Joensuun alueella erityisen tuen tarpeessa opiskelevat nuoret. Hanke pureutuu mielenterveydenhäiriöistä kärsivien nuorten tukemiseen ja tiedon lisäämiseen. Alan koulutuksen omaavat ammattilaiset tuovat ammattitaitonsa sinne missä sitä eniten tarvitaan eli oppilaitokseen ja sidosryhmiin. Hankkeen työntekijöiden tausta on nuorten mielenterveyskuntoutuksen ja ammatillisen erityisopetuksen puolelta. Hankkeessa tarjotaan erityistä tukea nuorille opintojen aikana ja nivelvaiheissa, sekä tarjotaan tukea työssäoppimiseen ja yhteiskunnassa elämiseen. Henkilökohtaisen oppimissuunnitelman (HOPS) ja henkilökohtaisen opintojen järjestämissuunnitelman (HOJKS) avulla nuorelle suunnitellaan oikeanlainen ohjaus ja tuki, jonka avulla nuori voi selvitä opinnoistaan. (Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry 2020.)

Tarve hankkeeseen on noussut muun muassa siitä, että kaikilla nuorilla ei ole valmiuksia yksilöllisen koulutuspolun rakentamiseen, joka toimisi voimavarana kuntoutumisen etenemisessä. Ammatillisen koulutuksen reformissa jokaiselle nuorelle luvataan koulutuspaikka, mutta lisääntyneet mielenterveyden haasteet vaikuttavat opintoihin hakeutumiseen ja opiskeluaikataulussa pysymiseen. Hankkeessa nuorille toteutetaan opintopolkumallia, jossa korostuu henkilökohtaisen tuen antaminen ja tuen saatavuus. Työssä korostuu holistinen opiskelijakeskeinen ohjausmalli. Hankkeen tavoitteena on luoda tulevaisuudessa hyödynnettävä malli, jonka avulla mielenterveyden häiriöiden vuoksi heikoimmassa asemassa olevat nuoret saavat erityistä tukea toisen asteen opintojensa aikana. Hankkeen tavoitteena on myös ehkäistä toisen asteen opiskelijoita keskeyttämästä opintojaan. (Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry 2020.)

Nuori ohjautuu hankkeen asiakkaaksi hoitavan tahon, koulun tai läheisen yhteydenoton kautta. Nuorilla voi olla taustalla mielenterveydenongelmia, neuropsykiatrisia vaikeuksia tai elämänhallinnan haasteita ja asiakkaaksi voi tulla ilman lähetettä tai diagnoosia. Ahdistus, stressi tai univaikeudet saattavat myös olla asiakkuuden taustalla. Hankkeessa olevalla nuorella pitää olla

opiskelupaikka. Asiakkuus alkaa tutustumiskäynnillä Ookoo-hankkeen tiloissa molempien työntekijöiden kanssa. Tutustumiskäynnillä molemmat työntekijät keskustelevat nuoren kanssa ja tavoitteet asiakkuudelle asetetaan yhdessä. Tuen keskiössä on nuoren opinnot ja arki. Nuoren opinnoissa työntekijöiden tarjoama tuki on muun muassa verkko-opintojen ja tehtävien yhdessä tekemistä, keskustelua ja työssäoppimisessa tukemista. Arjessa nuoret tarvitsevat tukea muun muassa raha- ja tukiasioiden hoidossa, erilaisissa asioinnissa sekä kodinhoitoon liittyvissä asioissa. Ookoo-hanke tarjoaa myös tiimitapaamisia kerran viikossa Kotikartanon tiloissa. Sinne nuoret saavat tulla moikkaamaan toisia, juomaan kahvia ja tekemään tehtäviä. (Joutsen & Vartiainen 2019.)

5 Aikaisemmat opinnäytetyöt aiheesta

Laitinen Jonna ja Nevalainen Minna (2018) ovat tehneet opinnäytetyön Yhteistyön kehittäminen nuoren mielenterveyden ja ammattiopintojen tukemiseksi Ohjaamo 2.0. -hankkeelle. Ohjaamo on matalan kynnyksen palvelupiste, jossa nuoret voivat saada ohjausta elämän eri osa-alueisiin monipuolisesti. Ohjaamo -hankkeen tavoitteena oli luoda nuorille matalan kynnyksen ohjauspalvelu tukemaan opiskelun jatkuvuutta ja opiskelijan mielenterveyttä, sekä kehittää yhteistyötä ammattiopintojen tukemiseksi Joensuussa. Ohjaamon toiminta siirtyi Pohjois-Karjalan ja Joensuun kaupungin yhteistyöhankeajan päätyttyä peruspalveluksi Joensuun kaupungin tuottamana vuoden 2017 lopussa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää ja edistää mielenterveydenhäiriöistä kärsivän nuoren ympärillä olevan verkoston yhteistyötä Lean-menetelmiä hyödyntäen. Yhteistyöverkoston kuuluivat Ohjaamon, Riverian ja Siun soten tehostetun avohoidon työntekijät. (Laitinen & Nevalainen 2018, 6-7, 11-12.)

Kehittämistoiminnan tarkoituksena oli saada mukaan opiskelijoiden lisäksi monialainen osallistujajoukko eri ammattiryhmistä. Kehittämisyhmään osallistui yhteensä seitsemäntoista työntekijää Riveriasta, Siun soten aikuispsykiatrian tehostetusta avohoidosta ja Ohjaamosta. Tälle ryhmälle Laitinen ja Nevalainen järjestivät yhteensä neljä kehittämisiltapäivää, joiden tuloksena syntyi

toimintamalli psyykkisesti oireilevan opiskelijan tukemiseksi. (Laitinen & Nevalainen 2018, 6-7.)

Toimintamalli käynnistyi niin, että nuoren huolen ensimmäisenä huomaava ottaa yhteyttä muihin toimijoihin ja järjestää yhteistyötapaamisen. Nuorella oli oikeus päättää itse, ketä haluaa kuuluvan moniammatilliseen ryhmään tuekseen. Tapaamisessa selvitettiin nuoren tuen tarpeita ja kuullaan hänen omia toiveitaan, tehdään sopimus tavoitteista, työnjaosta ja tiedottamisesta sekä nimetään vastuunottajataho. Nuorta tuettiin yhteistyössä seuraamalla ja arvioimalla nuoren tilannetta säännöllisesti. Tiiviillä yhteistyöllä pyrittiin tukemaan nuoren mielenterveyttä ja opinnoissa edistymistä. Tapaamisia järjestettiin tarvittaessa usein ja tuen tarvetta päivitetään. Jos opiskelija oireilei psyykkisesti, voitiin toimintamalli ottaa käyttöön Riveriassa. (Laitinen & Nevalainen 2018, 50-54.) Laitinen ja Nevalainen tuovat esille, että mielenterveyden häiriöistä kärsivien nuorten näkökulma jäi puuttumaan kehittämistoiminnasta, ja että sitä voisi selvittää toimintamallin kehittämiseksi. Toimintamallin on tarkoitus kehittyä yhä edelleen ja se toimii moniammatillisena yhteistyönä. (Laitinen & Nevalainen 2018, 67-68.)

Opinnäytetyössä Nuoren mielenterveyden edistäminen yhteisöllisessä opiskelijahuollossa Nevalainen ja Pohtamo ovat tehneet teemahaastattelun kuudelle toisen asteen opiskeluhuollon toimijalle. Teemahaastattelun tavoitteena oli saada selville millä keinoilla ja toimintatavoilla nuorten mielenterveystyötä edistetään toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina oli Nuorten mielenterveysseura – Yeesi ry, jonka käyttöön teemahaastattelujen tuloksista koottiin sähköinen posterit. Posteria voi hyödyntää nuorten mielenterveystyön ennalta ehkäisemisessä ja edistämässä. (Nevalainen & Pohtamo 2019, 4-5)

Opinnäytetyön tuloksista selviää, että opiskeluhuollon toimijat näkivät oppilaitoksen vahvuutena nuorten mielenterveyden edistämistyössä aidon kohtaamisen, nopean tuen tarpeiden tunnistamisen, välittämisen sekä avoimen ja kannustavan ilmapiirin omaavat ryhmät. Heikkoutena koettiin, että resursseja ennaltaehkäisevään työhön oli vähän ja moniammatillista työryhmää ei osattu

hyödyntää opettajien keskuudessa tarpeeksi aikaisessa vaiheessa. Opiskelijoiden kohdalla haastavana näkyi nuorten ajankäytön hallinta. Tuloksissa tuotiin ilmi myös opiskeluhuollon henkilöstön vaihtuvuus, joka oli kuormittavaa muille opiskeluhuollon työntekijöille sekä niukat resurssit. Nuorten mielenterveyden edistämiseen kaivattiin enemmän resursseja. Esille tuli, että henkilökunnan tulisi olla entistä näkyvämmiin jalkautuneena opiskelijoiden pariin. Myös yhteistyökumppaneiden tuleminen opiskelijoiden arkeen oppilaitokseen voisi pienentää opiskelijoiden kynnystä avun hakemiseen. (Nevalainen & Pohtamo 2019, 25-33)

6 Opinnäytetyön tarkoitus ja tehtävä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia OoKoo-hankkeen antamaa tukea. Tutkimustehtävänä oli selvittää, minkälaisia kokemuksia oppilaitoksen työntekijöillä oli hankkeen tarjoamasta tukimuodosta sekä hankkeen kanssa tehdystä yhteistyöstä. Lisäksi haluttiin saada selville, miten työntekijät ovat kokeneet tuen auttaneen erityisen tuen tarpeessa olevan nuoren mielenterveyskuntoutumisessa.

Tutkimuskysymyksiä on kaksi:

1. Millaisia kokemuksia oppilaitosten työntekijöillä on OoKoo-hankkeen antamasta tukimuodosta sekä yhteistyöstä hankkeen työntekijöiden kanssa.
2. Miten työntekijät ovat kokeneet OoKoo-hankkeen auttaneen erityistä tukea tarvitsevan nuoren mielenterveyskuntoutumisessa?

7 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

7.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on useimmiten tavoitteena tutkimuskohteena olevien ihmisten henkilökohtaisten kokemusten esille nostaminen. Tutkimuksen kautta annetaan ääni rajatulle kohderyhmälle ja näin tunnustetaan heidän kokemuksensa. (Hakala 2018, 22.) Kun tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntausta valitaan, täytyy pohtia, mistä ollaan kiinnostuneita ja mitä tietoa tarvitaan. Kvalitatiivinen tutkimus tuo esiin kohteen laadun ja merkityksen sekä pyrkii ymmärtämään merkityksen eroja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 161-164.)

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä tutkittavan kohteen kokonaisvaltainen tarkastelu ja todellisen elämän kuvaaminen. (Hirsjärvi ym. 2013, 161-164.) Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tunnuksenomaista tietynlainen ajallisuus ja paikallisuus, jossa aineistokeruu ja sen käsittely kietoutuvat yhteen. Aineistoa kannattaa alustavasti tulkita jo aineistoa kerättyäessä. (Hakala 2018, 20.) Laadullisessa tutkimuksessa on hyvä käyttää sellaisia laadullisia metodeita, joissa tutkimisen kohteena olevien näkökulmat ja ääni pääsee esiin. (Hirsjärvi ym. 2013, 164.)

Laadullista tutkimusta toteuttaessa tutkijan on hyvä tiedostaa, että hänen omat mielipiteensä ja ajatusmaailma ovat prosessissa läsnä ja ne muovaavat ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. (Hirsjärvi ym. 2013, 161-164.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa toteutetaan induktiivista analyysiä. Siinä tarkoituksena ei ole testata teoriaa tai hypoteesia vaan tutkia tarkasti aineistoa. (Hirsjärvi ym. 2013, 161-164.) Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena, sillä kiinnostuneita oltiin työntekijöiden subjektiivisista kokemuksista ja niiden esille tuomisesta. Laadullisten menetelmien avulla oli mahdollista kokemusten ja niistä syntyvien merkitysten syvälinen tarkastelu.

7.2 Aineiston keruu teemahaastattelun ja kirjoitelman avulla

Tutkimusaineisto kerättiin teemahaastattelun ja kirjoitelman keinoin. Haastattelu sopii tähän tutkielmaan menetelmäksi, sillä kerättävä tieto on kokemuksellista ja

ainutlaatuista. Haastattelu on myös hyvä menetelmä silloin, kun halutaan syventää saatavaa tietoa ja kun kohteena on tuntematon aihealue (Hirsjärvi & Hurme 2015, 35). Haastattelumuodoista valittiin teemahaastattelu, joka on strukturoidun ja avoimen haastattelun välimuoto.

Teemahaastattelu pohjautuu eri aihepiireihin eli teemoihin ja niihin liittyviin kysymyksiin. Teemat ovat laaja-alaisia keskustelun aiheita tutkittavasta ilmiöstä. Kun haastattelun teemoja muodostetaan, haastattelurunkoon kirjataan etukäteen keskusteltavat teemat. Teemahaastattelussa kysymyksillä ei ole tarkkaa järjestystä tai muotoa. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47- 48; Kananen 2015, 148-151, 154). Haastattelurungon (liite 1) teemoja lähdettiin rakentamaan tutkimuskysymysten pohjalta ja niitä muodostettiin neljä. Ensimmäisessä teemassa kysytään koulun olemassa olevista tukimuodoista. Toisessa teemassa selvitetään, mitä lisäarvoa hankkeen tarjoama tukimuoto tuo koulun tarjoamiin olemassa oleviin tukiin sekä kysytään työntekijän kokemuksia hankkeen antamista tukimuodoista. Kolmannessa teemassa kysytään oppilaitosten työntekijöiden kokemuksia yhteistyöstä hankkeen kanssa. Viimeinen teema keskittyy tukimuodon kehittämiseen.

Tämän opinnäytetyön kohderyhmänä ovat ne Joensuun lukioiden ja Riverian opetus- ja oppilashuollon henkilökunnan työntekijät, jotka ovat tehneet hankkeen kanssa yhteistyötä. Koulun työntekijöiden yhteystietoja saatiin hankkeen työntekijöiltä sekä muilta yhteyshenkilöiltä. Osallistujia opinnäytetyöhön kysyttiin sähköpostitse lähettämällä heille haastattelukutsu (liite 2). Osallistujia kysyttiin myös puhelimitse, ja heille haastattelukutsu lähetettiin sähköpostilla jälkikäteen. Lopulta seitsemän oli valmiita osallistumaan opinnäytetyöhön, ja heidän kanssa sovittiin haastatteluajat. Hankkeen työntekijät eivät tieneet ketä opinnäytetyöhön osallistuu, jotta osallistujiksi valikoituisi mahdollisimman puolueettomia henkilöitä.

Ennen varsinaisia haastatteluja haastattelurungon toimivuutta testattiin henkilöllä, joka on työskennellyt tutkittavan aiheen parissa. Testihaastattelussa testattiin myös äänityslaitteiston käyttöä. Testihaastattelu osoittautui hyödylliseksi, sillä siitä saatiin vinkkejä toimivampaan haastattelurunkoon. Ennen

haastatteluja tutkittavilta pyydettiin suostumus haastatteluun (liite 3), jossa kerrottiin tutkimustietojen luottamuksellisuus ja anonyymius. Haastattelut aloitettiin, kun tutkimuslupa oli saatu sekä haastateltavat ja haastatteluajat olivat varmistuneet. Osa osallistujista halusi haastattelurungon etukäteen sähköpostilla.

Teemahaastattelussa keskeistä ovat haastateltavien antamat merkitykset, tulkinnat sekä kokemukset asioista. Teemahaastattelussa haastattelijä voi vaihdella kysymysten järjestystä ja sanamuotoa, sekä esittää haastattelun aikana heränneitä ajatuksia ja tarkentavia kysymyksiä. Haastattelutilanteessa teemoja ei myöskään tarvitse käydä mekaanisesti läpi, vaan tarkoitus on pyrkiä niiden avulla saamaan mahdollisimman paljon selville tutkimusongelmaan ja tutkimusilmiöön liittyvistä seikoista. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 47- 48; Kananen 2015, 148-151.) Haastattelussa syntynyt vuorovaikutus ja puhe kannattaa litteroida mahdollisimman yksityiskohtaisesti. Tällöin kiinnostus kohdistuu siihen, miten ja milloin kutakin asiaa sanotaan ja missä suhteessa se on edeltävään puheeseen. (Ruusuvuori 2010, 424-425.)

Koronatilanteen vuoksi haastattelut tehtiin puhelinhaastatteluna. Yksi haastattelu ehdittiin tehdä kasvotusten. Lisäksi yksi osallistujista halusi antaa vastaukset sähköisesti kirjoitelman muodossa. Kirjoitelmaa varten osallistujalle toimitettiin sama haastattelurunko kuin mitä haastatteluissa käytettiin. Haastattelut nauhoitettiin, sekä litteroitiin huolellisesti sanasta sanaan. Kirjoitelmana saatu aineisto liitettiin osaksi litteroitua aineistoa. Litteroitua aineistoa syntyi 44 sivua fontilla 10.

7.3 Aineiston analysointi teemoittelulla

Aineiston analyysi lähtee sen aiheen rajaamisesta, mitä aineistosta ollaan kiinnostuneita tutkimaan. Asetettu tutkimusongelma tai tehtävä rajaa tutkimuksen kiinnostuksen aiheen. Tutkimusongelman ja raportoidun kiinnostavan aiheen pitää olla yhteneväisiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pääpaino on aineistossa. Aineistoa lähestytään aineistolähtöisesti, sillä viitekehyksenä on aineisto, kun

taas teorialähtöisessä jokin teoria tai malli. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 104-105, 141.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa analysoidaan induktiivisesti, mikä tarkoittaa, että edetään yksittäisistä havainnoista yleisempiin väitteisiin (Eskola & Suoranta 1998, 83). Tarkoitus ei ole siis testata teoriaa tai hypoteesia vaan tutkia tarkasti aineistoa ja johtaa ajatukset siitä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108-109.) Aineistolähtöisessä analyysissä haasteena on aineiston runsaudenpula. Tutkijan on pysyteltävä rajatussa aiheessaan ja suljettava omat ennako-oletukset tutkimuksen ulkopuolelle (Eskola & Suoranta 1998, 83.)

Laadulliselle tutkimukselle on luonteenomaista, että kerättävä aineisto on moniulotteista ja aineistoa on mahdollista tarkastella monella eri tavalla (Alasuutari 2011, 84-88.) Tutkimuksen tuloksia ei saada suoraan haastateltavilta, vaan vastauksia on osattava etsiä kootusta aineistosta ja käynnistää tutkimus tietyllä tavalla uudestaan. Koottu aineisto on opittava tuntemaan, että sen kanssa pääsee dialogiin. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 9-13.)

Aineiston analyysissä käytettiin teemoittelua, koska sen ajateltiin olevan luonteva ja selkeä menetelmä teemahaastattelussa syntyneen aineiston analysointiin. Teemoittelussa on kyse aineiston jaottelusta eri aihepiireihin, jotta tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa on mahdollista vertailla (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107). Teemoittelulla saadaan selville, mitä kustakin teemasta on sanottu. Aluksi aineistoa voidaan ryhmitellä haastateltavien taustatietojen, kuten sukupuolen mukaan. Alustavan ryhmittelyn jälkeen aineistosta aletaan etsiä eri aiheita eli teemoja. Tarkoituksena on etsiä aineistosta näkemyksiä, jotka kuvaavat tiettyä teemaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107.)

Analysointi aloitettiin lukemalla aineistoa useaan kertaan, jotta se tulisi tutuksi. Huolellisen aineistoon perehtymisen jälkeen litteroituun tekstiin merkittiin jokainen vastaus eri värillä ja kirjaimella helpottamaan yhteneväisten asioiden löytymistä aineistosta. Analysointi toteutettiin pääasiassa etäyhteyksien päässä vallitsevan koronatilanteen vuoksi. Aluksi aineisto jaoteltiin haastattelurungon teemojen alle siten, että kunkin kysymyksen alle tuli jokaisen osallistujan vastaus

ja se, mitä kukin oli vastannut kuhunkin kysymykseen. Näin tehtiin, jotta samat asiat olisivat samassa paikassa ja aineisto olisi selkeämpi ja helpommin analysoitavissa.

Sen jälkeen pohdittiin, mitkä asiat kuuluisivat samaan teemaan. Aineistoa luettiin huolellisesti läpi ja samankaltaisia ilmaisuja listattiin ylös vihkoon ja OneDrive Word-tiedostoon. Ilmaisujen viereen kirjattiin kirjain merkkamaan, kuka osallistuja oli sanonut sen. Näin pystyimme varmistamaan, että tuloksista kirjoittaminen pohjautuu aineistoon ja on luotettavaa. Yhteneväiset ilmaisut alkoivat löytämään paikkansa ja ne muodostivat yhden yhdistävän tekijän. Yhdistävistä tekijöistä muodostui pääteema. Aineistosta nousi esiin neljä pääteemaa, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiin. Aineiston analysoinnissa rajattiin pois se, mikä ei ollut tutkimuksemme kannalta oleellista tietoa. Yhden teeman muodostumisesta on esimerkki alla olevassa taulukossa (taulukko 1). Taulukko on kokonaisuudessaan liitteessä neljä.

Taulukko 1. Yhden yhdistävän tekijän muodostuminen teemassa koulun ulkopuolisen tuen merkitys

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Yhdistävä tekijä	Lopullinen teema
“– –Mutta sitten, et niin yksilöllistä ei koulussa, niinkö pääsääntöisesti pystytä tarjoo– –”	Koululla ei ole aikaa niin yksilölliseen tukeen		
“– –et ei oo mitään mahdollisuutta tämmösseen säännölliseen viikottaiseen tapaamiseen yhdenkään opiskelijan kanssa.”	Ei ole mahdollisuutta niin säännöllisiin tapaamisiin		
“Täällä on hyvin paljon opiskelijoita erityisopettajalla ja ammatillisilla ohjaajilla niin ne ei pysty sitten yhen opiskelijan kanssa niin tiiviisti sitä yhteyttä pitämään, niin	Ei ole ollut mahdollisuutta niin tiiviiseen yhteydenpitoon	Täydentänyt koulun antamaa tukea	Koulun ulkopuolisen tuen merkitys

kyl mä näkisin et se on se tärkein.”			
“– näyttänyt jo vähän siltä, että opiskelija tarvii ihan sinne koulun ulkopuolellekin ulottuvaa tukea ja tuota, sitten näissä tilanteissa on saatu tukihenkilöä nuoren rinnallakulkijaksi “	Koulun tukimuodot eivät olleet riittäneet		

8 Tulokset

Aineistosta nousi teemoittelun avulla esiin neljä teemaa: koulun ulkopuolinen tuki, yksilöllinen tuki nuorelle, yhteistyön merkitys sekä kehittämisen näkökulma. Näillä teemoilla vastaamme tutkimuskysymyksiimme: Millaisia kokemuksia oppilaitoksen työntekijöillä on hankkeen antamista tukimuodoista ja yhteistyöstä hankkeen kanssa, sekä miten työntekijät ovat kokeneet yhteistyön ja tukimuodon auttaneen erityisen tuen tarpeessa olevan nuoren kuntoutumisessa.

8.1 Koulun ulkopuolinen tuki

Tutkimukseen osallistuneet oppilaitosten työntekijät olivat kokeneet merkittävänä, että nuorella oli koulun ulkopuolella henkilö, joka oli ollut nuoren rinnalla kulkevana tukena niin koulussa, arjessa kuin vapaa-ajalla. Koulun ulkopuolelle ulottuvan tuen oli nähty olleen hyvä lisätuki nuorelle ja tarjonnen opiskelijoille yhden oppimisympäristön lisää. Useampi haastateltava oli kokenut, että Ookoo-hankkeen kerran viikossa kokoontunut pienryhmätyöskentely “Ookoo-tiimi” oli ollut hyvä opiskelijan opintojen edistymisen kannalta sekä tarjonnut yhden sosiaalisen ympäristön lisää.

Rinnalla kulkevaa tukea kaikissa tilanteissa. Tämä on mielestäni tärkein lisäarvo. On joku, joka ehtii/muistaa kysellä perään tarpeeksi usein ja kysyä kuulumiset. (Osallistuja A)

Oppilaitosten työntekijät olivat kokeneet, että koulun ulkopuolinen toimija oli täydentänyt koulussa annettavaa tukea. Suurin osa toi esiin, että heillä ei ole mahdollista antaa nuorelle niin paljon aikaa, sekä niin säännöllistä ja tiivistä lisätukea nuorelle, kuin mitä nuori tarvitsisi. Esiin nousi, että kun koulun tukimuodot nuorelle oli jo kokeiltu ja niistä ei ollut ollut apua, nuorelle oli saatu hankkeen tuki koulun ulkopuolisena toimijana.

Niinku tossa aikasemmin sanoin ihan semmonen rinnalla kulkija ja auttaa niissä just niissä yksityiskohtaisissa pulmissa jota siinä välillä on johon ei oma työaika riitä niin pystyy sitten antamaan aikaa enemmän tälle nuorelle ja saamaan aikaan eteenpäin sitä opiskelua. (Osallistuja E)

Osallistujat kertoivat, että koulun ulkopuolinen toimija oli hyvä erityisesti silloin, kun koulun tiloihin tuleminen oli haastavaa tai kun nuori koki tuen vastaanottamisen koulussa hankalana. Hanke oli pystynyt tarjoamaan heille joustavaa tukea. Hankkeen parissa oli tuettu myös vapaa-ajan aktiviteettien etsimistä.

No tuota itse olen ollut kahden opiskelijan kanssa hankkeen aikana tekemisissä ja tuota molemmat on ollu sellasia opiskelijoita että aika paljon on käyty jo niitä koulun käytävissä olevia tukimuotoja läpi ja sitten, oltu vähän jo neuvottomia sen suhteen ja näyttänyt jo vähän siltä että opiskelija tarvii ihan sinne koulun ulkopuolellekin ulottuvaa tukea ja tuota, sitten näissä tilanteissa on saatu tukihenkilöä nuoren rinnalla kulkijaksi ja tuota, vähän sellasta koulun ulkopuolista ihmistä joka voi sitten niinkun myöskin siihen vapaa-ajan puoleen ja kaikkeen sellaseen keskittyä enemmän ku mitä meillä tuolla koulussa toimivilla ihmisillä on ollu mahdollisuuksia, et siinä asiassa on minusta ollu ihan tervetullut apu kyllä. (Osallistuja D)

Hankkeen työntekijät olivat antaneet nuorille tukea arjen hallinnallisten keinojen opetteluun. He olivat auttaneet nuoria konkreettisesti käytännön asioiden hoitamisessa kuten, tukiasioiden hoitamisessa, koulutehtävien aikatauluttamisessa ja suunnittelussa sekä opetelleet menetelmiä arjen ja opiskelun rytmittämiseen. Eräs kertoi elämänhallinnan lisääntymisen heijastuneen nuoren koulunkäyntiin positiivisesti.

Kyllä, joo, ja tietysti se et se arki sujuu ja elämä on rytmitettyä nii tokihan se sitte, heijastuu sitte koulunkäyntiin, et herää aamusin ja tulee aamulla kouluun ja muistaa tehdä niitä läksyjä vaikka välissä oli kaupassakäyntiä ja et kyllähän se semmonen arjen elämän sujuvoittaminen nii näkyy myös siinä koulunkäynnissä. (Osallistuja G)

Aineistosta nousi esiin hankkeen työntekijöiden huolenpidon ja välittämisen merkitys nuoren hyvinvointiin. Huolenpidon ja välittämisen vaikutuksista eniten mainittiin nuoren mielialan kohentuminen. Huolenpidolla oli vaikutusta myös opintojen etenemiseen. Nuori jaksoi tulla kouluun, kun tiesi, että joku huolehtii. Eräs mainitsi, että nuorta auttoi jo tieto siitä, että hänellä oli se tukihenkilö siellä, jota tapasi säännöllisesti. Toinen kertoi, että nuorta oli auttanut se, kun hän oli uskaltanut mennä hankkeen työntekijöiden luokse omana itsenään. Myös hankkeen työntekijöiden kohtaamisen taidot mainittiin.

Työntekijät olivat havainneet myös nuoren itsetuottamuksen parantumista, sosiaalista vahvistumista sekä toimintakykyyn aktivoitumista. Eräs osallistuja kertoi nuoren saaneen näkymää tulevaisuuteensa.

Varmaa tämä opiskelijan kohalla se on hirveen tärkeätä, koska tuota just tämä, että Vilma soittaa ja kysyy ku ei oo kaverista kuulunu mitään nii sehän on sitä, että hän on huolissaan siitä opiskelijasta, niin tuota uskon, että se on myös lisänny esim. Tämän opiskelijan kohalla sitä, että hän on jaksanu käyä koulua, ku tietää että joku tulee hakemaan, jos ei lähe. (Osallistuja C)

Minusta he ovat kyllä saaneet tästä isosti apua -- nimenomaan siihen arjen sujumiseen ja koulunkäynnin säännöllistymiseen ja siihen, että ehkä se on myös sitten mielekkäänpää ja jaksavat paremmin, kun on joku ihminen joka on siellä potkimassa ja kannustamassa. (Osallistuja G)

8.2 Yksilöllinen tuki nuorelle

Osallistujat pitivät hyvin merkittävänä asiana sitä, että hankkeessa mukana olleet nuoret olivat saaneet yksilöllistä tukea elämän eri haasteissa. Hankkeen työntekijät olivat vahvasti tukena niissä tilanteissa, joihin nuori tarvitsi apua.

Tuki on ollut hyvin yksilöllistä, samoin korjausliikkeet. Mutta voinen sanoa, että kaikki opiskelijat, jotka ovat hankkeen palvelussa olleet, ovat siitä oman näkemykseni mukaan hyötynet. (Osallistuja A)

Hankkeen asiakkuuteen tulevilla opiskelijoilla oli taustallaan erilaisia syitä, kuten masentuneisuutta, psyykkistä oireilua, jaksamisen pulmia tai nuori kaipasi

sisältöä elämäänsä. Hankkeeseen ohjautui myös nuoria, joilla oli neurologisia häiriöitä tai oppimisen ongelmia, kuten keskittymisen ja oppimisen vaikeuksia. Tukea suunniteltiin yksilöllisesti opiskelijan tarpeesta lähtöisin ja opiskelijan opintopolkua voitiin tarvittaessa räätälöidä ja keventää. Hankkeen työntekijöiden mahdollisuus kartoittaa opiskelijan tilannetta koulun ulkopuolella oli tärkeä osa opintopolkua suunnitellessa.

Nuorten tuen tarpeet olivat erilaisia. Joillakin opiskelu ryhmässä ei onnistunut, kun taas toiset tarvitsivat enemmän yksilöohjausta. Jotkut tarvitsivat enemmän konkreettista tukea, ja toiset kaipasivat enemmän sosiaalisia tilanteita yksinäisyyden takia. Yleensä nuoren poissaolot koulusta herättivät tarpeen hankkeen tuelle. Yhteistä oli kuitenkin se, että opiskelija tarvitsi jonkinlaista kuntoutumista.

Varmaan siitä just niinku sen opiskelijan tarpeesta lähtöisin, että et kevyempää ja sitten hyvin myös vahvasti tukevaa toimintaa heillä siinä niinku on – – ja jotenkin niinkun, vähän sen mukkaan mikä se opiskelijan tarve on, et onks se sellasta psyykkistä tukemista ja vähän kannattelua vai onks se niinku sitä sosiaalista jotenkin aktivointia sitten niin ja vai onks se ihan konkreettista niinku tehtävien tekemistä ni kai se vähän riippuu tilanteesta et ei oo mittään yhtä. (Osallistuja B)

Lähes kaikki osallistujat toivat esiin, että hankkeen tuki oli ollut konkreettista tukea opintoihin: tehtävien tekemistä rinta rinnan. Yhdessä tehtiin rästiin jääneitä tehtäviä, puuttuvia osasuorituksia ja vietiin eteenpäin opintoja, jotka eivät edenneet. Hankkeen työntekijä ja opiskelija harjoittelivat erilaisten menetelmien käyttöä, kuten aikatauluttamista, kalenterin käyttöä ja erilaisten suunnitelmien tekemistä opintoihin.

Työntekijät tapasivat nuoren esimerkiksi hankkeen toimistolla, nuoren kotona tai kahvilassa. Tuki ulottui myös työssäoppimiseen. Hankkeen työntekijät olivat nuoren apuna etsimässä työssäoppimispaikkaa, auttoivat näyttösuunnitelmien teossa sekä vierailivat työssäoppimispaikoilla. Monen nuoren kohdalla työssäoppimisjakso onnistui hankkeen tuen avulla. Koulun työntekijät kertoivat, että hankkeen tuen avulla saatiin monia asioita nuoren kohdalla vietyä eteenpäin. Joku saattoi löytää paikan uudella alalla. Jonkun toisen kohdalla taas opinnot saatettiin jättää hetkeksi tauolle, kun tärkeämpää oli laittaa ensin arki ja muu elämä kuntoon.

Hankkeen avulla opiskelija on ollut edes jollain tavalla kiinni opinnoissa. Ei täysipainoisesti, mutta sen verran, että opinnot etenevät. Se on todella tärkeää opiskelijalle, joka muutoin olisi joutunut keskeyttämään opintonsa. Se vaikuttaa positiivisesti motivaation, sitoutuneisuuteen ja mielialaan. Usein vaihtoehto olisi ollut, että opinnot keskeytyvät ja opiskelija jää kotiin ilman tukea. (Osallistuja A)

Merkittävimmäksi tuen vaikutukseksi nousi opintojen eteenpäin vieminen. Lähes kaikki osallistajat kertoivat, että nuoren saama tuki oli auttanut nuorta viemään opintoja eteenpäin. Opinnoissa edistymisen vaikutuksista mainittiin toivottomuuden tunteen väheneminen ja onnistumisen kokemusten sekä osallistumisen rohkeuden lisääntyminen. Useimmat kertoivat, että kun opiskelija oli huomannut, että oli saanut tehtäviä tehdyksi, se oli parantanut mielialaa sekä vaikuttanut motivaatioon ja sitoutuneisuuteen koulunkäynnissä. Hankkeen tuen vastaanottaminen oli nuorille vapaaehtoista ja nuori sai itse valita, oliko hankkeessa mukana. Tämä saattoi vaikuttaa myös motivaatioon kasvuun opinnoissa.

No ehkä tuossa just oli puhetta, et tavallaan niinku, että on saanut tehtyä niitä rästiin jääneitä opintoja ja ehkä se sit on niinku vähentäny sitä varmaan opiskelijankin kohalla, sitä toivottomuuden tunnetta. Tullee onnistumisen kokemuksia ja se taas voi kantaa siihen, sillä lailla, että se sitoutuminen koulunkäyntiin onkin parempaa, onkin mukavempi tulla kouluun, kun tavallaan tietää, et mä oon saanu niit vähän etteenpäin, näitä juttuja ja et sillä lailla semmonen niinku se, et mikä sit heijastuu et sitoutuukin sitten, vaikka siihen lukkarin mukaseen opiskeluun paremmin. (Osallistuja F)

Varmaan se lisää sitä sitoutumista siihen koulunkäyntiin sen takia että, että tota kun saa apua lissää, niin sitten kun huomaa, että, että on saanu tehtäviä tehdyksi, nii se sitten auttaa taas etteenpäin ja tietenkin mielialaanhan se vaikuttaa ja oikeestaan siihen toimintakykyyn silleen aktivoivasti. (Osallistuja B)

8.3 Yhteistyön merkitys

Aineistosta nousi esiin osallistujien kokemus yhteistyön merkityksestä. Hankkeen ja koulun yhteistyössä annetun tuen oli koettu olleen nuoren kokonaisvaltaista tukemista. Koulun näkemys opiskelijan asioissa keskittyi opinnoissa tukemiseen,

kun taas hankkeen työntekijät pystyivät ottamaan huomioon myös opiskelijan muun elämän, koska heillä oli mahdollisuus jalkautua nuoren arkeen ja tarjota vaihtoehtoista tukea siellä.

Työntekijöiden kokemukset yhteistyöstä olivat hyvin positiivisia. Yhteistyö koettiin tiiviiksi, toimivaksi ja mutkattomaksi. Hankkeen työntekijät olivat olleet hyvin tavoitettavissa ja ammattitaitoisia. Hankkeen toiminta koettiin merkityksellisenä.

No ei oo mitään sellasta ikään kuin sillä tavalla huonoo sanottavaa, että tuota mun mielestä ainaki nää molemmat hanketyöntekijät on ollu erittäin hyviä ja ammattitaitosia ja päteviä ja ovat hyvin osanneet kohdata nää nuoret, ja mun mielestä he on tehneet ihan oikeita asioita. – – Et on semmonen kokemus, että helppoa ja hyvää yhteistyötä. (Osallistuja G)

Osallistujat kokivat, että hankkeen työntekijät olivat pystyneet tukemaan psyykkisesti oireilevia nuoria opinnoissa. Tällä oli ollut suuri merkitys nuoren mielialaan ja jaksamiseen arjessa sekä opinnoissa. Eräs kertoi, että hankkeen työntekijöiden ymmärrys mielenterveyden ongelmista oli täydentänyt hänen omaa osaamistaan. Lisäarvoa oli tuonut hankkeen työntekijöiden ymmärrys koulumaailmasta.

Vaikka tässä ookoo- hankkeessa niin se lähtökohta ylipäättänsä niinku näille mielenterveysongelmille ja se ymmärtämys niin sehän on ihan äärimmäisen tärkeä sitte, että et niinkun opiskelija kokkee sen, että et näistä tälläsistä vaikeuksista huolimatta niin opiskelut voi jatkua ja tota niistä voi päästä etteenpäin ni, se on tärkeä, on se tietämys siitä puolesta sitten. (Osallistuja B)

Kun nuori tuli hankkeeseen mukaan, tavoitteet hankkeen tuelle, hänen opintojensa etenemiselle ja hänen kanssaan työskentelylle asetettiin yhteistyössä koulun työntekijöiden kanssa. Aloituspalavereissa, joissa oli mukana kaikki osapuolet, sovittiin myös, miten nuoren tilannetta seurataan jatkossa.

Kaikki osallistujat kokivat merkittävänä, että hankkeen työntekijät olivat aktiivisesti yhteydessä kouluun sekä nuoreen. Tiivis yhteydenpito ja molemminpuolinen tiedottaminen edesauttoi sitä, että kumpikin toimija oli ajan tasalla opiskelijan tilanteesta ja tietoisia siitä, miten nuorella menee.

Että, he kyllä sitte ikään ku raportoi, että miten sitte tän nuoren kanssa homma etenee ja tota kyselevät vinkkejä eli kysyvät kyllä, että mikä koulun näkökulmasta ois nyt tärkeetä. – – Eli tietävät miten koululla menee, onks opinnot sujunu, tietävät mitä suunnitellaan esim. seuraavaan jaksoon tehtäväksi, elikkä ovat sitte itse kartalla siitä, mitkä on nyt sitte koulun odotukset tai samoin sitte toisin päin, että heijän kautta on voinu tulla tieto, että nyt tää ei suju ja että opiskelija ei nyt kykene, että on liikaa kursseja tässä jaksossa, että on voinu tulla sit sieltä se ehdotus, että voitasko nyt keventää opiskelijan jaksoja. (Osallistuja G)

Suurin osa osallistujista toi esiin, että yhteistyö hankkeen kanssa oli helpottanut heidän omaan työtään nuoren hyväksi. Joillakin tieto opiskelijan tilanteesta oli helpottanut huolta nuoresta ja auttanut ymmärtämään paremmin opiskelijan tilannetta. Myös tieto siitä, että opiskelijalla oli koulun ulkopuolella henkilö auttamassa, oli ollut osaltaan helpottamassa työntekijän taakkaa.

Lisäarvo on ollut siinä, että opiskelijalla on yksi aikuinen, joka on tiiviisti häneen yhteydessä ja antaa tukea miltei asiassa kuin asiassa. Itse huomaa, että huokaan helpotuksesta, kun kuulen, että joku opiskelija on Ookoo-hankkeen tuen piirissä. (Osallistuja A)

Yhteistyön kaikkien toimijoiden kesken oli koettu lisänneen nuoren sitoutumista kouluun. Opiskelija sai tukea sekä koulusta että hankkeen työntekijöiltä ja molemmat olivat työskennelleet opiskelijan etua ajatellen. Esiin nousi myös havaintoja siitä, että yhteistyössä annettu tuki on voinut vaikuttaa ennalta ehkäisevästi nuoren opintojen keskeyttämiseen.

Mää aattelen, että minun työ ja hankkeen työ on molemmat opiskelijan edun mukaista ja opiskelija saa siitä itselleen ja opiskelija saa siitä tulevaisuudessa ammatin meiän tuella ja avulla nii sillohan se on kaikkein parasta. (Osallistuja C)

Et kyl se sit kyl se sit niinku sitä koulunkäynnin niinku sitä sitoutumista koulunkäyntiin edistää, niin sitä kautta totta kai sitten estää sitä keskeyttämistä, keskeyttämistä sillä tappaa, et varmaan se on niinkun hyvä osa sitä et toki ei pelkästään varmaa mikkään hanke pysty keskeytystä niinku estämään, et se on se yhteistyö sitten, sitten niinku kaikkien toimijoin kesken siinä, että, että tuota, et on varmaan hyvin tärkeä osa sitä kokonaisuutta sitte. (Osallistuja B)

8.4 Kehittämisen näkökulma

Hankkeen kehittämisen näkökulmaan aineistoista nousi keskeisimpänä asiana tiedottamisen merkitys hankkeen kussakin eri vaiheissa. Osallistujat kokivat, että tietoisuus hankkeen olemassaolosta oli tärkeää erityisesti koulun opiskeluhuollolle. Mitä enemmän hankkeen kanssa oli tekemisissä, sitä paremmin koulun työntekijät osasivat tuoda palvelua itse esille nuorille ja markkinoida eri toimijoille. Osa koulun henkilökunnasta oli kokenut, että tietoa hankkeesta oli hyvin esillä, kuitenkin lisätiedottamista hankkeesta jäätin kaipaamaan erityisesti silloin, kun hanke oli käynnistynyt.

Koulun työntekijät kokivat alkutiedottamisen juuri opiskelijahuollon porukalle merkityksellisenä. Lisäksi koettiin, että tiedotus pelkästään koulun henkilökunnalle ei riitä, vaan tietoa olisi hyvä saattaa suoraan nuorille. Kehittämiskohteeksi ehdotettiin hankkeesta tiedottamista nuorten käyttämällä kanavilla netissä, kuten somessa. Mahdollisuus tutustua hankkeen ihmisiin ja toimintatapoihin siellä, olisi voinut lisätä motivaatiota lähteä hankkeeseen mukaan.

Esiin tuotiin myös, että Wilmassa olisi voinut laajemmin tiedottaa hankkeesta ja siitä, miten siihen pääsee mukaan. Yksi haasteltavista jäi kaipaamaan tietoa hankkeen kouluttamista kokemusasiantuntijoista ja niiden tuomisesta koulumaailmaan. Väliaikatiedottamista uusien asiakkaiden mukaan ottamisesta ja vapaista paikoista jäätin myös kaipaamaan. Muutaman kerran vuodessa olisi voitu muistutella hankkeen olemassaolosta, sillä arjen kiireessä ulkopuolisista tukitoimista ei välttämättä muista kertoa.

Että, tuota tavallaan se alkutiedottaminen on tärkeää ja se, että tietäs, ihan oikeesti näkis ne henkilöt, että ketä siinä on ja mistä heijät saa kiinni ja varmaan ihan hyvä, että hanke pitäs sen hankkeen aikanaki jonkinlaista muistuttelua, että hei me ollaan täällä olemassa, siinä arjen kiireessä ei aina välttämättä muista, että ainii tämäkin on, täältäkin vois saaha nuorelle jonku avun. Et se yks semmonen minkä vois tuota sitä vois vielä enemmän ottaa vielä esille. (Osallistuja D)

Osallistujat toivat esiin, että jos hankkeen työntekijät olisivat olleet enemmän läsnä koulun tiloissa, se olisi saattanut helpottaa nuoren ohjaamista hankkeen pariin. Osallistujat kertoivat myös, että monen nuoren on hankala ottaa tukea vastaan, eikä moni nuori osaa lähteä itse etsimään tietoa tai tukea koulun ulkopuolelta. Jos hanke oli ollut enemmän näkyvillä koululla, se olisi voinut vähentää nuoren ennakkoluuloja ja lisätä hänen rohkeuttaan lähteä hankkeeseen mukaan. Toisaalta, kun tukea oli annettu pääsääntöisesti koulun ulkopuolella, nuoren anonymiteetti palvelun saajana oli säilynyt.

Ja tietenkin mitä enemmän niinku on tutumpi työntekijät hankkeessa ja hanke itsessään, mitä laajemmalle porukalle henkilökohtaisesti ni sit se on aina helpompaa se sinne ohjaaminenkin varmaan, että tota ja tietenkin, entiiä oisko se helpompaa opiskelijoille sitte jos on vaikka koululla tapahtumia ni sitte ookoo hankehan vois olla niissäkin mukana omalla panoksellaan sitten ni tämmöstäkin varmaan ois ihan järkevä suunnitella. (Osallistuja B)

Ei nuoret osaa lähteä ettimään sitä tietoa se pitäs tuputtaa et melkeen pitäs varmaan ajatella että tulisivat käymään tänne ja kertosisivat mitä hyö tekkee – – nii että nuoret näkis että ei nää ookkaa nii pahoja että et ne on vaan tommosen hankkeen takana, että eihän se tarkota sitä ne on heitä varten ja heijän kanssa tekisivät töitä. (Osallistuja C)

Muutammat toivat esiin toiveen siitä, että hankkeella olisi ollut enemmän resursseja. Tilausta hankkeen tuelle olisi ollut, mutta hankkeen työntekijät eivät olleet voineet ottaa kaikkia nuoria mukaan, koska heidän kalenterinsa olivat olleet täynnä. Toisaalta esiin tuli myös, että osa nuorista ei halunnut jostain syystä lähteä hankkeeseen mukaan. Vaikka hankkeen tuki koulun ulkopuolisena toimijana nähtiin hyvänä, moni toi esiin, että kouluun olisi hyvä saada myös pysyviä toimintamalleja. Pysyvyyttä toivottiin jatkuvuuden kannalta, sillä juuri kun hankkeen työntekijöihin oli tutustuttu ja nuoret oli saatu mukaan toimintaan, hankkeen toiminta-aika oli lopussa. Toisaalta eräs toi esiin, että hankkeistettu tuki mahdollistaa ylipäätään lisätuen koululle, sillä määrärahoja kiinteisiin tukimuotoihin koululle on vaikea saada. Joka tapauksessa osallistujat olivat kiitollisia, että tällaista tukea nuorille oli saatavilla.

9 Pohdinta

9.1 Tulosten tarkastelu

Teemoittelun avulla aineistosta esiin nousseet tulokset kertovat koulun ulkopuolisen tuen ja rinnalla kulkevan huolenpidon merkityksellisyydestä nuorille, joilla on haasteita mielenterveydessä tai elämönhallinnassa. Kuten Kiiveri ym. (2014, 92-93.) tuovat esille, nuoret tarvitsevat vierellä kulkemista ja turvallisia aikuisia, jotka puuttuvat tarvittaessa ongelmiin, kuten oppimisen pulmiin, arjenhallinnan vaikeuksiin ja sosiaalisten taitojen puutteisiin. Haapakorva ym. (2017, 167-174.) kirjoittavat, että nuoren elämäntilanteessa ja voimavaroissa voi olla hankaluutta, jolloin nuoret tarvitsevat opinnoissaan erilaisia tukitoimia sekä aikuisen tukea kehitykseensä, osallisuuden tukemiseen sekä omien kykyjensä vahvistamiseen.

Hankkeen tuki ja huolenpito arjessa oli ollut merkityksellistä nuoren mielenterveyskuntoutumisen kannalta. Työntekijät olivat havainneet mm. mielialan kohentumista, opinnoissa edistymistä, sosiaalista aktivoitumista, itseluottamuksen parantumista sekä toimintakyvyn aktivoitumista. Pihan & Tainion (2016, 682-686) mukaan mielenterveyskuntoutuksen tehtävä on nuoren psyykkisen ja fyysisen toimintakyvyn parantaminen ja ylläpitäminen, yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukeminen ja sosiaalisen osallisuuden edistäminen. Koulun ulkopuolella tarjottu tuki oli ollut joustavaa ja edennyt nuoren jaksamisen ehdoilla, mikä tukee masennusta sairastavan opiskelukyyisyyttä (Kiiveri ym. 2014, 92-93.)

Vaihtoehtoisten oppimisympäristöjen, kuten pienryhmätyöskentely OoKoo-tiimin tarjoaminen opiskelijan omassa elinympäristössään, ovat luoneet nuorelle uuden sosiaalisen ympäristön ja tarjonnut mahdollisuuden sosiaaliseen kuntoutumiseen. (Nieminen 2018, 11-12,17.) Oookoo-hankkeessa olevien nuorten psyykkisen tuen tarpeeseen on pystytty vastaamaan hankkeen työntekijöiden ammattitaidolla, josta voisi puhua myös sosiaalisena vahvistamisena. Sosiaalinen vahvistaminen on pelkistetysti neuvontaa, tukea ja ohjausta elämäntaitojen parantamiseksi (Mehtonen 2011, 13-17-18.)

Mielenterveyshäiriöistä kärsivien nuorten tukeminen opinnoissa ja muussa elämässä on tärkeää, sillä opinnoissa jaksaminen sekä mielenterveyden erilaiset oireet voivat vaikuttaa merkittävästi opiskelukykyyn, sekä opintoihin osallistumiseen ja opintojen hallintaan. (Kiiveri ym. 2014, 92-93; Harkko ym. 2019, 83- 87-88.) Mielenterveydenhäiriöistä kärsivien nuorten on haastavaa selviytyä opintoihin liittyvistä vaatimuksista ja he ovat usein vaarassa keskeyttää opintonsa. (Haapakorva ym. 2017, 167-174; Ranta 2020, 1.) Myös Piha & Tainio (2016, 686.) ja Harkko ym. (2019, 83- 87-88.) kirjoittavat, että mielenterveyden häiriöt kumpuavat kehityksen häiriintymisestä ja voivat näkyä nuorella muun muassa itsetunnon heikkenemisenä, sekä ongelmina koulussa ja opiskelussa.

Aineistossa nousi esiin yksilöllisen tuen merkitys nuoren opinnoissa edistymiseen. Opintopolkumallin mukaan erityisessä tuessa olevien opiskelijoiden on tärkeää saada henkilökohtaista ohjausta kultakin oppilaitoksen työntekijältä, sekä tulla kuulluksi ja päästä jakamaan kokemuksiaan luotettavan aikuisen kanssa. (Puukari & Parkkinen 2017, 34-36.) Nuoren opintopolkua on voitu suunnitella opiskelijan tilanteen mukaan, koska hankkeen työntekijä on pystynyt olemaan mukana opiskelijan arjessa ja tuomaan koululle tietoa opiskelijan elämäntilanteesta laajemmin. Hankkeen tukea suunniteltaessa huomioitiin jokainen opiskelija yksilöllisesti. Opintopolkumallin mukaan jokaisen opiskelijan elämäntilanne otettiin huomioon ja tukea suunniteltiin vastaamaan opiskelijan tarpeisiin.

Hankkeen tuki oli suunniteltu vahvasti erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille ja se oli ollut osaltaan vahvistamassa koululla annettavaa erityistä tukea. Erityiseen tukeen kuuluu suunnitelmallinen pedagoginen tuki sekä erityiset opetus- ja opiskelujärjestelyt, jotka perustuvat opiskelijan tavoitteisiin ja valmiuksiin (Laki ammatillisesta koulutuksesta 531/2017). OoKoo-hankkeen antama tuki oli suunnitelmallista ja perustui yhdessä sovittuihin nuoren omiin tavoitteisiin, sekä opetussuunnitelman ja opintojen suorittamiseen liittyviä tavoitteisiin. Tavoitteisiin pääseminen vaatii kaikkien osallisten välillä toimivaa yhteistyötä, mikä on hankkeen työssään toteuttaman holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin keskiössä. Hankkeen työntekijät sijoittuvat holistisen opiskelijakeskeisen ohjausmallin kolmannelle ohjaustasolle, ja he toimivat aktiivisesti yhteistyössä

opettajien ja koulun oppilashuollon kanssa. Mallin avulla luodaan parhaillaan yhteinen ajattelutapa nuoren kanssa työskentelevien ammattilaisten kesken. Sen avulla täsmennetään myös ohjauksen keskeisiä tavoitteita. (Puukari & Parkkinen 2017, 37-39.)

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista kertoi, että heidän työaikansa ei riitä tukemaan nuoria heidän tarpeittensa mukaisesti. Kuten Ranta (2011, 1. ja Sandberg (2018, 142.) toteavatkin, tukitoimien resurssointi toisella asteella on huomattavasti tiukempaa. Yhden erityisopettajan vastuulla saattaa olla useita satoja opiskelijoita, joiden auttamisesta hän vastaa, kun taas peruskoulussa erityisessä tuessa olevalla oppilaalla voi olla kokoaikainen tai osa-aikainen mahdollisuus erityisopettajan palveluihin. Resurssien puute voi osaltaan selittää tämän tutkimuksen tulosta siitä, miksi osallistujat pitivät yksilöllisen tuen antamista erityisessä tuessa mukana olleiden nuorten opintoihin niin merkityksellisenä.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan kokonais kuntoutuksen edistäminen yhdessä kuntoutuspalvelujen tuottajien kanssa on erityisen tuen tavoitteena (Laki ammatillisesta kuntoutuksesta 531/2017). Lukiossa opintoihin annettavasta erityisestä tuesta vastaa opiskeluhuolto, jonka toimivuus vaatii moniammatillista yhteistyötä. Kuraattorin tehtävä taas on järjestää nuoren sosiaalisiin ja psyykkisiin ongelmiin tukea. Opiskeluhuollon yhteistyökumppanina toimii Nuorisoasema, joka tarjoaa tukea nuorelle muun muassa arjen sujumiseen (Joensuu 2020b; Muuronen 2014, 230-231) Tiiviin yhteydenpidon ja moniammatillisen yhteistyön kautta, hanke on ollut tärkeä osa koululla annettavaa erityistä tukea nuorelle.

Hankkeen tuki ulottui nuoren elämään koulun ulkopuolella ja työntekijöillä oli enemmän aikaa nuoren yksilölliseen kohtaamiseen. Toisella asteella tarjottava erityinen tuki keskittyy puolestaan enemmän pedagogiseen tukeen ja oppimisvaikeuksiin (Hirvonen & Muuronen 2014, 30-31; Nurmi 2014, 24-26; Joensuu 2020b). Yhteistyön avulla nuorta pystyttiin tukemaan kokonaisvaltaisesti nuoren tarvitsemilla osa-alueilla. Kuten Puukari & Parkkinen (2017, 37-39) täsmenävät, luonteva yhteistyö oppilaan kanssa työskentelevien ammattilaisten

kesken tukee erityistä tukea saavien oppilaiden kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä edistää oppimista.

Molemminpuolinen tiedottaminen ja tieto hankkeen tuesta oli helpottanut oppilaitosten työntekijöiden huolta nuoresta. Kuten Sourander & Marttunen (2016, 121) mainitsevat, mielenterveyspalveluiden lisääntynyt käyttö yhdistettynä rajallisiin resursseihin on kuormittanut palvelujärjestelmää ja huoli työntekijöiden uupumisesta on olemassa. Voidaan siis todeta, että hankkeen olemassaolo yhteistyötahona ja ulkopuolinen tuki oli ollut osaltaan helpottamassa ammattilaisten työtä oppilaitoksissa. Oppilaitosten opiskeluterveydenhuollossa tarvitaan eri tahojen ja toimijoiden yhteistyötä mielenterveys- ja päihdetyön tueksi. Hankkeen työntekijät toivat oman osaamisensa koulun moniammatilliseen yhteistyöverkostoon tarjoamalla matalan kynnyksen palvelua opiskelijoille. Sosiaali- ja terveysministeriön uudistuksen myötä (2021) OoKoo –hankkeen kaltaisille tukimuodoille nuorten mielenterveyden edistämiseen ja opintojen tukemiseen on tulevaisuudessa tarvetta.

9.2 Luotettavuus ja eettisyys

Tuomen ja Sarajärven mukaan (2018) tutkimuksen eettinen kestävyys kietoutuu tutkimuksen luotettavuuteen- ja arviointikriteereihin. Tutkimusetiikkaan kuuluu, että tutkija noudattaa ja edistää vastuullisia ja oikeita toimintatapoja tutkimusta tehdessään. Tiedonhankinta-, ja tutkimusmenetelmien on oltava tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia, joihin lukeutuu myös tulosten avoin julkaisu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147-154.) Tutkimuksen luotettavuus syntyy siitä kun tutkijat noudattavat hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Niihin kuuluu rehellisyys ja huolellisuus koko tutkimusprosessin ajan. Tämän opinnäytetyön teossa pyrittiin noudattamaan oikeita ja eettisesti kestäviä tieteellisiä käytäntöjä niin tutkimuksen suunnitteluvaiheessa, toteutus sekä raportointivaiheessa.

Kun opinnäytetyön aihe valikoitui, haluttiin pyrkiä mahdollisimman objektiiviseen otteeseen varmistamalla, ettei tutkimuksen aihe ole tekijöille liian henkilökohtainen. Tutkimuskysymyksiä asettaessa pohdittiin niiden yhdenmukaisuutta metodologisten valintojen kanssa ja niiden roolia

suunnannäyttäjänä aineiston analyysissä. Ennen aineistonkeruuta huolehdittiin kuntoon tutkimuslupa-asiat.

Tiedonhankintavaiheessa ja tuloksien raportoinnissa otettiin huomioon tutkittavien suoja. Menetelmänä käytettiin haastattelua ja kirjoitelmaa. Osallistujille esitettiin tutkimukseen suostumus -lomake ja saatiin siihen allekirjoitus. Osallistujille korostettiin, että tutkimustiedot ovat luottamuksellisia, niitä ei kerrota ulkopuolisille eikä niitä käytetä muuhun kuin tähän tutkimukseen.

Osallistujien anonymiteetti turvattiin niin, että tutkimuksessa ei kerrottu tutkittavien ammattinimikkeitä. Koska tutkimusotanta oli niin pieni, näin varmistettiin, että tutkittavien henkilöllisyyttä ei voi niistä tunnistaa. Kun opinnäytetyö on hyväksytty, tutkimukseen kerätty kirjallinen ja äänitetty aineistomateriaali tuhoetaan.

Tutkimuksen luotettavuuteen kiinnitettiin huomiota niin, että aineiston keruu- ja analyysivaiheen menetelmät valittiin tieteellisten kriteerien mukaan ja ne toteutettiin tieteellisten tutkimusmetodien avulla. Käytetty analyysimenetelmä kirjoitettiin auki mahdollisimman huolellisesti. Analyysissä syntyneen yhden teeman kuvaaminen on liitteessä (4). Analyysin raportoinnissa ei jätetty "huonoja tuloksia" pois ja tulosten yhteyteen lisättiin sitaatteja lisäämään tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksen luotettavuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota tulosten raportoinnissa. Tuloksista pyrittiin raportoimaan mahdollisimman huolellisesti niin, että kaikki kirjoitettu perustui aineistoon, jotta vääriä tuloksia ei pääsisi syntymään.

Tieteen etiikan näkökulmasta hyvän tutkimukseen kuuluu sellainen raportointi, joka on sisäisesti johdonmukaista. Raportoinnissa se konkretisoituu argumentoinnissa, joka on toteutettu valideja lähteitä käyttäen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 147-154.) Opinnäytetyön lähteinä pyrittiin käyttämään mahdollisimman ajankohtaisia sekä primäärilähteitä.

Tässä opinnäytetyössä hankkeen tuen vaikutuksista nuorten mielenterveyden edistämiseen ja erityisen tuen antamiseen kertoivat nuorten kanssa

työskentelevät aikuiset. Nuorten subjektiivinen kokemus jäi siis uupumaan. On kuitenkin annettava painoarvoa sille, että nuorten kanssa työskentelevät aikuiset ovat osanneet havainnoida ja tehdä johtopäätöksiä tuen vaikutuksista nuoren mielenterveydenkuntoutumiseen ammattilaisen kokemuksella.

9.3 Opinnäytetyöprosessin pohdinta ja jatkotutkimusidea

Kokonaisuudessaan opinnäytetyöprosessimme kesti noin vuoden ja opinnäytetyömme valmistui suunnitelmamme mukaan aikataulussa. Työssä esitetyt tulokset ovat tuoreita ja ajankohtaisia. Opinnäytetyön aihetta valitessamme lähtökohtana oli oma kiinnostuksemme nuoriin, nuorten mielenterveyteen ja nuorten kanssa tehtävään työhön. Ideoidessamme aihetta otimme yhteyttä eri järjestöihin ja nuorten kanssa työtä tekeviin tahoihin. Saimme toimeksiantajan opinnäytetyöllemme OoKoo- hankkeesta, joka antoi meille mielenkiintoisen tutkimusaiheen.

Aluksi toimeksiantaja halusi selvittää verkoston mielipidettä hankkeen toiminnasta, mutta päätimme yhdessä kohdistaa tutkimuksemme vain yhteen hankkeen kanssa yhteistyötä tehneeseen verkostoon, toisen asteen oppilaitoksiin. Lisäksi omasta mielenkiinnostamme halusimme myös tietää, miten hankkeen antama tuki on auttanut nuoren kuntoutumisessa ja tarvitaanko toisen asteen työntekijöiden mielestä tällaista toimintaa tulevaisuudessa.

Suunnitteluvaiheessa tutustuimme tutkittavan aiheen kautta syvällisemmin toisella asteella tehtävään opiskeluhoitoon työhön ja tarjolla olevaan erityiseen tukeen sekä perehdyimme mielenterveydenongelmista kärsivien nuorten haasteisiin ja nuorten tuen tarpeisiin. Koimme haastattelurungon työstämisen työläänä ja jouduimme pohtimaan tarkasti, miten saamme tutkimukseen osallistujilta juuri sitä tietoa mitä tarvitsemme saadaksemme vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Mietimme haastattelun teemoja yhdessä toimeksiantajan kanssa ja pohdimme eri näkökulmia lähestyä aihetta.

Toteutimme teemahaastattelut maaliskuussa 2020. Olimme sopineet haastatteluajat haastateltavien kanssa, mutta koronavirustilanteen takia

jouduimme muuttamaan haastattelut puhelinhaastatteluiksi. Käytimme puheluiden ajan kaiutinta, jotta pystyimme nauhoittamaan puhelut toisella puhelimella. Haastattelujen tekeminen oli mielenkiintoinen työvaihe ja huomasimme kehittyvämme haastattelijoina jokaisen puhelun jälkeen.

Litteroitu aineistomme oli runsas. Kun aloitimme aineiston analyysin, koronavirustilanteen takia emme tavanneet toisiamme kasvotusten, emmekä pystyneet tekemään analysointia fyysisesti yhdessä. Aineiston analysoinnin tekeminen etäyhteyden välityksellä oli mielestämme erittäin haastavaa. Kun olimme saaneet analysoinnin tehtyä, toimitimme toimeksiantajallemme alustavat tulokset ja pidimme taukoa opinnäytetyömme tekemisestä.

Jatkaessamme opinnäytetyötämme luimme tutkimuksemme litteroitua aineistoa ja tarkensimme ja täsmensimme keväällä kirjoittamiamme tuloksia. Täydensimme raporttimme teoriaosuutta ja syvennyimme aiheeseen kokonaisvaltaisesti muutaman kuukauden ajan. Edelleen teimme töitä etänä, mutta osasimme suhtautua etänä tehtävään työhön paremmin ja koimme, että opinnäytetyömme eteni hyvin. Pehdyimme opinnäytetyön kautta laadullisen tutkimuksen tekemiseen ja pääsimme toteuttamaan sellaisen käytännössä. Opimme, että laadullisen tutkimuksen toteutustavoissa on monia mahdollisuuksia ja suunnitelman tekeminen sekä huolellinen perehtyminen tutkimusmenetelmiin oli tärkeää. Saavutimme tavoitteemme valitsemillamme tutkimusmenetelmillä.

Koko opinnäytetyöprosessi oli monen uuden asian oppimista, aikataulujen ja tapaamisten organisoimista sekä aiheeseen teoriassa tutustumista ja syventymistä. Opinnäytetyöprosessi vaati pitkäjänteisyyttä ja tahdonvoimaa, koska kyseessä oli vuoden mittainen prosessi. Keväällä 2020 koronan tuomat haasteet opettivat keksimään uusia ratkaisuja työskentelyymme. Yhdessä asioiden miettiminen, aikatauluttaminen sekä kaikkien opinnäytetyömme työvaiheiden analysoiminen antoivat hyviä työkaluja tulevaan työelämään. Saimme suuntaviivoja prosessinomaisesta tiimityöskentelystä ja oman vastuun ottamisesta eri työvaiheiden selvittämisessä ja tekemisessä. Nämä kaikki asiat kehittivät ammatillista kasvuamme. Parityönä tehty opinnäytetyö antoi meille

mahdollisuuden keskustella ja pohtia opinnäytetyön vaiheita ja ongelmakohtia yhdessä. Työskentelymme sujui joustavasti toisiamme kunnioittaen.

Kun olimme tutustuneet oman aihealueen viitekehykseen ja liittäneet sen laajempaan tutkimukselliseen, teoreettiseen ja ajankohtaiseen kokonaisuuteen ymmärsimme, että tutkimuksemme on tärkeä ja ajankohtainen. Yhteiskunnassa vaikuttavat ilmiöt, nuorten lisääntyneiden mielenterveyspalvelujen tarve sekä mielenterveyspalvelujärjestelmän ruuhkautuneisuus kertovat, että tutkimusta mielenterveyspalveluiden kehittämisestä, yhteensovittamisesta ja uudistamisesta tarvitaan. Tutkimuksemme tuo tietoa toisella asteella tarjotusta koulun ulkopuolisesta tukimuodosta.

Tässä opinnäytetyössä kertojajääni oli nuorten kanssa työskentelevillä aikuisilla. Nuorten kokemus jäi siis puuttumaan. Tästä syystä olisi rikastuttavaa saada tietää myös nuorten kokemus hankkeesta. Olisi mielenkiintoista ja tarpeellista selvittää myös nuorten omia kokemuksia tuen tarpeista ja siitä, miten heitä saataisiin osallistumaan tarjolla oleviin tukimuotoihin aktiivisemmin.

Lähteet

- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: InPrint.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerrus kirjapaino Oy.
- Haapakorva, P., Ristikari, T & Kiilakoski, T. 2017. Toisen asteen opintojen keskeyttämisen taustatekijöitä. Teoksessa Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri. 2017. (167–178) https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf. 2.2.2020
- Hakala, J. 2018. Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Valli, R. (toim.). Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Keuruu: PS-kustannus 2018. 14–26.
- Haravuori, H., Kanste, O., Marttunen, M. & Muinonen, E. 2016. Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa – Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin. THL – Ohjaus 20/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-722-0>. 15.11.2020
- Harkko, J., Korkeamäki, J., Poutiainen, E., Vaalasaranta, L. & Villa, T. 2019. Kuntoutus opintojen tukena OPI-kuntoutuskurssien toteutuminen. Sosiaali- ja terveysturvan raportteja 19/2019. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/306547/Raportteja19.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. 14.11.2020
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Painopaikka Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus University Press Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hirvonen, M. & Muuronen, A. 2014. Ammatillisten oppilaitosten haasteet ja mahdollisuudet opiskelijoiden tuen järjestämisessä. Teoksessa: Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Bookwell Oy. 28–36.
- Holappa, S., Laajala, T. & Lehtelä, P-L. 2018. Opinto-ohjauksen jalkauttaminen toiminnallisen menetelmän avulla. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 11. <http://www.oamk.fi/epooki/2018/opinto-ohjauksen-suunnitelman-jalkauttaminen-toiminnallisen-menetelman-avulla/#cite-text-0-15>. 2.2.2020
- Huttunen, M. 2018. Duodecim terveyskirjasto. Mielialahäiriö. https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00393. 15.2.2020.
- Joensuu. 2020a. Kasvatus ja koulutus. Lukiot. <https://www.joensuu.fi/lukiot>. 9.2.2020
- Joensuu. 2020b. Kasvatus ja koulutus. Lukiot. Joensuun lukiot – hakuopas 2020. https://jyk.mobiezone.fi/wp-content/uploads/sites/47/2017/10/lukioesite_2020.pdf. 9.2.2020
- Joutsen, S. & Vartiainen, V. 2019. Hanketyöntekijä, OoKoo-hanke, Suullinen haastattelu. 22.10.2020
- Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Suomen Yliopistopaino Oy.

- Kanste, O., Haravuori, H., Kolimaa, M., Vormaa, H., Fagerlund-Jalokinos, S., Suvisaari, J., Muinonen, E. & Marttunen, M. 2016. Mielenterveys ja päihdetyö opiskeluterveydenhuollossa. Palvelut menetelmät ja yhteistyö. THL työpäpaperi. 19/2016. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-676-6>. 5.2.2020.
- Kela. 2019. Henkilöasiakkaat. Ajankohtaista henkilöasiakkaille. Opiskelijat. Opintoihin nivoutuvaa OPI-kuntoutusta on nyt tarjolla entistä useammalle. https://www.kela.fi/ajankohtaista-opiskelijat/-/asset_publisher/I7X3vuEkReGH/content/opintoihin-nivoutuvaa-opi-kuntoutusta-on-ny. 14.11.2020
- Kiiveri, L., Peltomaa, I. & Toivanen, J. 2014. Nivelvaihtotyö ja keskeyttämisen ehkäisy. Teoksessa: Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Bookwell Oy. 83-96.
- Koskisu, J. 2003. Oman elämänsä puolesta. Mielenterveyskuntoutujan työkirja. Helsinki: Edita Prima Oy
- Laitinen, J. & Nevalainen, M. 2018. Yhteistyön kehittäminen nuoren mielenterveyden ja ammattiopintojen tukemiseksi. Karelia-ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen. Ylempi Ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201804094361>. 27.12.2019
- Laki ammatillisesta koulutuksesta. 531/2017.
- Lukiolaki. 714/2018.
- Marttunen, M. & Haravuori, H. 2015. Nuorison tilanne – Miksi nuoret syrjäytyvät vai syrjäytyvätkö. THL – työpäpaperi 20/2015. Mielenterveys ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin? <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-538-7>. 15.2.2020.
- Marttunen, M. & Karlsson, L. 2013. Masennusoireilu ja masennustilat. Teoksessa Viialainen, R. (toim.). Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. 41–58.
- Marttunen, M & Karlsson, L. 2013. Nuoruus ja mielenterveys. Teoksessa Viialainen, R. (toim.). Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. 7–14.
- Marttunen, M. 2013. Lukijalle. Teoksessa Viialainen, R. (toim.) Nuorten mielenterveyshäiriöt. Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. 3–4.
- Mehtonen, T. 2011. Sosiaalisen vahvistamisen osaaminen. Teoksessa Lundbom, P. & Herranen, J. (toim.) Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-456-114-3>. 15.11.2020
- Muuronen, A. 2014. Muut nuorta tukevat ihmiset kouluympäristössä. Teoksessa: Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Bookwell Oy. 227–223.
- Nevalainen, S. & Pohtamo, E. 2019. Nuorten mielenterveyden edistäminen yhteisöllisessä opiskeluhuollossa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. terveysalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201901311784> 17.11.2020
- Nieminen, A. 2018. Sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä, kentät ja mahdollisuudet. Teoksessa Nieminen, A. (toim.). Sosiaalisen kuntoutuksen näkökulmia ja mahdollisuuksia. Diakonia-

- ammattikorkeakoulun julkaisuja. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-307-0>. 30.1.2020.
- Nuorisobarometri. 2017. Tilasto-osio. Teoksessa Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) Opin polut ja pientareet. Nuorisobarometri. 2017. 9–97. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2018/03/Nuorisobarometri_2017_WEB.pdf 2.2.2020
- Nurmi, J-E. 2014. Miksi nuori syrjäytyy? Teoksessa: Määttä, S., Kiiveri, L. & Kairaluoma L. (toim.) Otetta opintoihin. Porvoo: Bookwell Oy. 22–27.
- Opetushallitus. 2020a. Etusivu. Koulutus ja tutkinnot. Esiopetus. Perusopetus. Erityinen tuki. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/erityinen-tuki> 7.12.2020
- Opetushallitus. 2020b. Etusivu. Koulutus ja tutkinnot. Ammatillinen koulutus. henkilökohtaistaminen. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/henkilokohtaistaminen> 2.2.2020
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. Hankkeet ja säädösvalmistelut. Hankkeet. Oppivelvollisuuden laajentaminen. <https://minedu.fi/hanke?tunnus=OKM032:00/2019>. 11.02.2021.
- Pohjois-Karjalan Mielenterveydentuki Ry. Etusivu. Hankkeet. OoKoo- hanke. <http://www.pkmielenterveydentuki.fi/ookoo-hanke>. 16.2.2020
- Puukari, S. & Parkkinen, J. 2017. Ohjauksen ja neuvonnan erilaiset mallit ohjaustyön jäsentäjänä - peruslähtökohtia. Teoksessa Puukari, Lappalainen & Kuorelahti (toim.). Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. 33–46.
- Puura, K. & Laukkanen, E. 2016. Biopsykososiaalinen kehitys. Teoksessa Kumpulainen, K., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkaunen, E., Marttunen, M., Puura, J. & Sourander, A. (toim.). Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 20–22.
- Piha, J & Tainio, V-M. 2016. Mielenterveyskuntoutus. Teoksessa Kumpulainen, K., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkaunen, E., Marttunen, M., Puura, J. & Sourander, A. (toim.). Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 681–687.
- Ranta, E. 2020. Opiskelun haasteet lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. Duodecim. Etusivu. Oppikirjat. Opiskeluterveys. Opiskelukyky on opiskelijan työkykyä. Opiskelun haasteet lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa. <https://www.oppiportti.fi/op/ote00006/do>. 2.2.2020
- Riveria. 2020a. Etusivu. Riveria. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä. <https://www.riveria.fi/riveria/organisaatio/>. 9.2.2020
- Riveria. 2020b. Etusivu. Riveria. Opiskeluhoolto. <https://www.riveria.fi/riveria/opiskelijahuolto/>. 9.2.2020
- Riveria. 2020c. Etusivu. Riveria. Opiskeluhoolto. Erityisopetus. <https://www.riveria.fi/riveria/opiskelijahuolto/erityisopetus/> 9.2.2020
- Ruusuvuori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino. 242–245.
- Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysivaiheet. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.
- Sandberg, E. 2018. Adhd ja oppimisen tuki. Huomioi yksilölliset tarpeet ja vahvuudet. Viro: AS Pajo.

- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2021. Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluiden saatavuutta parannetaan. Tiedote 25/2020. <https://stm.fi/-/matalan-kynnyksen-mielenterveyspalveluiden-saatavuutta-parannetaan>. 25.1.2021.
- Sourander, A & Marttunen, M. 2016. Häiriöiden esiintyvyys ja luokittelu. Teoksessa Kumpulainen, K., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkaunen, E., Marttunen, M., Puura, J. & Sourander, A. (toim.). Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 116–132.
- Tamminen, T. & Marttunen, M. 2016. Häiriöiden luokittelu. Teoksessa Kumpulainen, K., Aronen, E., Ebeling, H., Laukkaunen, E., Marttunen, M., Puura, J. & Sourander, A. (toim.). Lastenpsykiatria ja nuorisopsykiatria. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 128–132.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Haastattelurunko / kirjoitelman aiheet

Teema 1 Olemassa olevat tuet koulussa

Millaisena koet koulussa olevat tukimuodot psyykkisesti oireilevalle nuorelle?

Miten nuoren tarvitsema tuki huomataan?

Minkälainen tuen tarve oppilailla on suurin?

Minkälaista tukea/ Mitä tukimuotoja sinä pystyt tarjoamaan? (tarkentaa)

Teema 2 Tuen tuoma lisäarvo ja työntekijän kokemukset hankkeen antamasta tuesta

Millaista tukea/ millaisia tukimuotoja hanke tarjoaa nuorelle koulussa? Miten ne näyttävät koulussa? Millaisena olet kokenut hankkeen antamat tukimuodot?

Mitä yhteistyö hankkeen kanssa on tuonut lisää koulun tukimuotoihin?

Minkälaisia työskentelytapoja hanke käyttää ja miten ne näyttävät sinulle?

Minkälaisia uusia työskentelytapoja hanke on antanut työhösi? / Mitä työskentelytapoja olet ottanut työssäsi käyttöön?

Minkälaista lisäarvoa hankkeen antama tuki on antanut omaan työhösi?

Millaisena lisäarvo näyttäytyy sinulle?

Minkälaisia korjausliikkeitä olet havainnoinut hankkeen asiakkuudessa olevilla nuorilla?

Miten hankkeen tarjoama tuki näkyy nuoren koulunkäynnissä? Entä miten se näkyy motivaatiossa? Työssäoppimisessa? Mielialassa? Sitoutuneisuudessa?

Miten tuki on vaikuttanut opintojen keskeyttämisvaarassa oleviin nuoriin?

Mitä lisäarvoa yhteistyö 3. sektorin kanssa tuo oppilaitoksen ja nuoren arkeen?

Teema 3 Työntekijän kokemukset yhteistyöstä

Millä tavalla yhteistyö oppilaitoksen ja hankkeen välillä on toteutunut?

Minkälaisia kokemuksia sinulla on yhteistyöstä OoKoo-hankkeen kanssa oman ammattisi näkökulmasta? Yhteistyön alkaminen? Tiedonkulku? Tavoitteiden laatiminen?

Minkälaisena olet kokenut 3.sektorin hankkeen ja koulun välisen yhteistyön?

Mitä toivoisit, että hankkeessa tehdään tai olisi tehty toisin?

Miten oppilaitos on hyötynyt yhteistyöstä hankkeen kanssa?

Miten oppilaitoksen ja hankkeen välinen yhteistyö on auttanut nuorta?

Teema 4 Tukimuotojen kehittäminen

Minkälaisia muita tukimuotoja nuoret tarvitsevat, kuin Ookoo-hankkeen tarjoamat ja oppilaitoksen sisällä olevat?

Minkälaisia työskentelytapoja pitäisi lisätä nuorten auttamiseksi opinnoissa?

Kuntoutumisessa? Arjessa?

Millä tavalla yhteistyötä oppilaitoksen ja kolmannen sektorin välillä voisi kehittää?

Minkälaisena koet Ookoo-hankkeen tyyppisen tukimuodon? Millaisena koet hankemuotoisen tuen tarjoamisen jatkossa lisänä koulussa tehtävään työhön?

Miten hankkeen kaltainen tukimuoto toimisi osana oppilaitoksen työtä?

Miten Ookoo-hanke on soveltunut osaksi koulun arkea?

Minkälaisia kehittämisideoita sinulla on hankkeen toimintatapoihin?

Olisiko tukea voinut tarjota enemmän? Jos kyllä, niin miten ja minkälaista?

Miten hanke on tavoittanut nuoret? Millä tavalla nuoret saataisiin paremmin tuen piiriin?

Haastattelukutsu

Hei,

Olet osallistunut Ookoo-hankkeeseen oppilaitoksen työntekijänä. Olemme sosionomiopiskelijoita ja teemme opinnäytetyötä Ookoo-hankkeen ja toisen asteen oppilaitosten välisestä yhteistyöstä. Haluaisimme haastatella sinua ja saada selville kokemuksiasi aiheesta.

Opinnäytetyössä selvitämme, minkälaisia kokemuksia on saatu oppilaitoksen ja hankkeen välisestä yhteistyöstä nuorten mielenterveyden edistämisessä ja erityisen tuen antamisesta nuoren opintoihin. Tarkoituksenamme on tuoda tietoa uudeltaisesta tukimuodosta ja kartoittaa, olisiko tämän tyyppistä tukea hyvä tarjota jatkossa. Tavoitteenamme on haastatella oppilaitosten työntekijöitä ja kerätä tietoa heidän kokemuksistaan yhteistyöstä hankkeen kanssa sekä hankkeen antamista tukimuodoista.

Tutkimuskysymyksiä on kaksi:

1. Millaisia kokemuksia oppilaitosten työntekijöillä on OoKoo-hankkeen antamasta tukimuodosta sekä yhteistyöstä hankkeen työntekijöiden kanssa.
2. Miten työntekijät ovat kokeneet OoKoo-hankkeen auttaneen erityistä tukea tarvitsevan nuoren mielenterveyskuntoutumisessa?

Voisimme tulla haastattelemaan työpaikallesi tai käyttää Ookoo-hankkeen tiloja. Haastatteluun olisi hyvä varata aikaa noin tunti. Toivoisimme pikaista yhteydenottoa,

Ystävällisin terveisin,

Lea Rimpiläinen & Tiina Pärnänen

Karelia ammattikorkeakoulu

sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi

Suostumuslomake haastatteluun

KARELIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lea Rimpiläinen ja Tiina Pärnänen

Opinnäytetyössä selvitämme, minkälaisia kokemuksia on saatu oppilaitoksen ja Ookoo-hankkeen välisestä yhteistyöstä sekä hankkeen antamista tukimuodoista.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia oppilaitosten työntekijöillä on Ookoo-hankkeen antamasta tukimuodosta sekä yhteistyöstä hankkeen työntekijöiden kanssa.

2. Miten työntekijät ovat kokeneet Ookoo-hankkeen auttaneen erityistä tukea tarvitsevan nuoren mielenterveyskuntoutumisessa?

Suostun haastatteluun, jossa kerron omista kokemuksistani liittyen tutkimuskysymyksiin. Minulle sopii, että haastattelu nauhoitetaan ja antamani tietoja käytetään opinnäytetyössä.

Osallistuminen tähän opinnäytetyöhön on minulle täysin vapaaehtoista. Minulle on kerrottu opinnäytetyön tarkoitus sekä pääpiirteissään tutkimuksessa käytettävät menetelmät. Valmis opinnäytetyö tulee julkiseksi asiakirjaksi ja haastattelusta saatu materiaali käsitellään luottamuksellisesti ja anonymiteettiä kunnioittaen.

Tutkimuksen valmistuttua kaikki minua koskeva tallennettu tieto hävitetään. Annan suostumukseni haastattelun nauhoittamiseen ja tutkimukseen osallistumiseen.

Paikka ja päivämäärä:

Allekirjoitus:

Taulukko 1. Yhden yhdistävän tekijän muodostuminen teemassa koulun ulkopuolisen tuen merkitys

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Yhdistävä tekijä	Lopullinen teema
"Mutta sitten, et niin yksilöllistä ei koulussa, niinkö pääsääntöisesti pystytä tarjoo" (f)	Koululla ei ole aikaa niin yksilölliseen tukeen	Täydentänyt koulun antamaa tukea	Koulun ulkopuolisen tuen merkitys
"et ei oo mitään mahdollisuutta tämmösseen säännölliseen viikottaiseen tapaamiseen yhdenkään opiskelijan kanssa" (g)	Ei ole mahdollisuutta niin säännöllisiin tapaamisiin		
"Täällä on hyvin paljon opiskelijoita erityisopettajalla ja ammatillisilla ohjaajilla niin ne ei pysty sitten yhen opiskelijan kanssa niin tiiviisti sitä yhteyttä pitämään, niin kyl mä näkisin et se on se tärkein." (b)	Ei ole mahdollisuutta niin tiiviiseen yhteydenpitoon		
"näyttänyt jo vähän siltä että opiskelija tarvii ihan sinne koulun ulkopuolellekin ulottuvaa tukea ja tuota, sitten näissä tilanteissa on saatu tukihenkilöä nuoren rinnallakulkijaksi" (d)	Koulun tukimuodot eivät olleet riittäneet		
B niinku se konkreettisempi tuki niinku vielä ihan sinne niinku opiskelijan niinku arkeen ja siihen vapaa-aikaan (b)	Konkreettinen tuki arjen asioissa	Elämänhallinnan tukeminen	
"aikataululuttaa niitä nuoren kanssa miten niitä voi viiä eteenpäin ja sais suorituksia edelleen"(e).	Aikataulutus, deadlinet		
"et voi jonkun kanssa ihan kahestaan tehdä,-- kuntoutumisen, niinkö tukemista ja kaikkee, rahoitusasioitten, palveluitten selvittely ja muuta." (f)	Toimeentulotuki, kela		

<p>“harjottelevat nuoren kanssa tällaisia erilaisia menetelmiä siihen, että miten se oma arki ja opiskelu rytmittyis paremmin” (g)</p>	<p>Arjen ja opiskelun rytmittämistä</p>		
<p>“muutakin kuin sitten niitä kouluhommia että että on ilmeisti tämmöstä vapaa-ajan aktiviteettien parissa tutustumista ja keskustelun paikkoja löytävät helpommin”</p>	<p>Tekevät yhdessä vapaa-ajalla</p>	<p>Koulun ulkopuolelle ulottuva tuki</p>	
<p>“Joskus on tarpeen päästä työskentelemään oppilaitoksen seinien ulkopuolelle.” (a)</p> <p>“Ookoo-hanke on tuonut yhden oppimisympäristön lisää meidän opiskelijoille. Oppimisympäristön, johon yhdistyy vahva yksilöllinen tuki ja kannattelu” (a)</p>	<p>Asioitten tekeminen muualla hyvä lisäarvo/yksi oppimisympäristö lisää</p>		
<p>“Ehkä se, se koulun ulkopuolinen niinkö palvelu ja sit semmonen niinku mahdollisuus saaha sitä niinkö lisätukkee ja enempi sitä erityistä tukkee ja ohjausta.” (f)</p>	<p>Koulun ulkopuolinen tuki/palvelu</p>		
<p>“jos on vaikeaa tulla kouluun, niinkun sinne perinteiseen oppimisympäristöön niin onhan se tosi oleellista, et on sitten tämmönen linkki, et voi saaha niitä opintoja etteenpäin jossain muualla ja avustettuna kuitenkin, ei tarvii tulla sinne oppilaitoksen tiloihin aina” (b)</p>	<p>Koululle tuleminen hankalaa</p>		
<p>“Vilma laittaa joskus viestiä mulle minä oon huolissani missä se ja</p>	<p>Joku, joka kyselee perään</p>	<p>Huolenpidon merkitys</p>	

<p>se on nyt ku ei oo kuulunu mittää ja minä että niin minäki oon huolissani ja sitte vähän ajan päästä tulee viesti nyt se soitti mulle.”(c)</p>			
<p>“On joku joka ehtii/muistaa kysellä perään tarpeeksi usein ja kysyä kuulumiset.” (a)</p>	<p>Kysyy kuulumiset</p>		
<p>“jotenkin se tiiviimpi yhteydenpito, öö ja yks yhteydenpito lissää siihen opiskelijaan niinku sen koulun lisäks.” (b)</p>	<p>Yks yhteydenpito opiskelijaan koulun lisäksi</p>		